પાંચમી ચોપડીના
અર્થ.

છપાવી પ્રસીદ્ધ કરનાર.

બાલાભાઇ ત્રીકમલાલ.

તથા

મોહનલાલ જેચંદ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

અમદાવાદ-ધી ચંદ્રપ્રકાશ પ્રેસ-ધીકાંટા.

સંવત ૧૯૬૦ સને ૧૯૦૪

કીંમત ૦-૫-૦.

ગુજરાતી પાંચમી ચોપડીના અર્થ

પાઠ ૧ લો.

રાજભકિત=રાજાની શેવા
હુકમમાં=તાબામાં
અન્યાય=ગેરઇન્સાફ
સંરક્ષણ=સારી સંભાળ
પાડ=ઉપકાર
ખામી=કચાશ, કસુર
તજતા=છોડતા
નમ્રતાથી=શાંતતાથી
અરજ=વિનંતિ
બખેડા=ટંટા
સંપતિ=દોલત
કલ્યાણ=સારૂં
અણુસમજુ=સમજણ વગરના
ફિતુર=બળવો, તોફાન
ખરાબી=પાયમાલી
દાદ=ફરીયાદ, અરજ
ઠામઠામ=ઠેકાણે ઠેકાણે

સજા=શિક્ષા
વિપત્તિઓ=પીડાઓ દુખ
ગુજરી=પડી, થઇ
આફત=હરકત
ફરજ=કામ
અધિકાર=હોદ્દો
પ્રતિનિધિયો=અમલદારો
સદા=હમેશાં
અસલથી=પરંપરાથી
કદી=કોઇ દિવસ
વફાદાર=રાજભકત
બંડખોર=ફિતુરી, તોફાની
જાનમાલ=જીવ તથા સામાન
સ્વર્ગવાસી=ઇશ્વરના ધામમાં રેહેનાર

પાઠ ૨ જો.

ઇશ્વર=પરમેશ્વર
વડી=મોટા

પ્રેમવાળી=હેતવાળી
કૃપા=મેહેરબાની
હૈડામાં=મનમાં
હર્ષ=આનંદ
અચળ=ખસે નહી તેવો
કરૂણાથી=મેહેરબાનીથી
કળા=તેજ
અમલ=હુકમ
કુશળકલ્યાણ=હેમખેમ
દોલત=પૈસા
અમપર=અમારાઉપર
દિનદિન=દિવસેદિવસે
વિધવિધ=જાતજાતના
સઘળા=બધા
દુષ્ટના=પાપીના.
વિજયા કુંવરીનો=વધારે જયવાળી કુંવરીનો
શત્રુ=દુશ્મન
અફળ=ફોગટ

વિજય=વધારે જય
જોગ=લાયક, યોગ્ય
મંહારજો=મારજો
ઉદ્યોગ=મેહેનત
જગતપતિપણા=દુનિયાના ધણીપણા
અખુટ=ખુટેનહીં તેટલી
સમયમાં=વખતમાં
કૃપાનિધિ=મહેરબાનીવાળા પરમેશ્વર
દોલત=પૈસો
સહાય=મદદ
જશ=આબરૂ
ગવાય=બોલાય
સર્વે=બધા
કષ્ટ=દુ:ખ
જગમાં-દુનીઆમાં
જન-માણસ
સોહાગ-શણગાર
અંગે-શરીરે
સુખીઆં-સુખવાળાં
જુલમના-આકરાં
ઉમંગ-આનંદ
અખંડ-ભાગેનહીંતેવો
ઉપજ્યો-થયો
અથાગ-ઘણોજ
અચળપણુ-અમરપાણું ખસે નહીં તે
સદાય-હમેશાં

જામજો-પથરાજો
ગાય-બોલે, કહે
નિર્મળ-ચોખ્ખો
સુજશ-સારી આબરૂ
ગુણીજન-ગુણવાન માણસ
ન્યાય-ઈનસાફ
ગ્રંથમાં-પુસ્તકમાં
દયાવંત-દયાવાળો
સદગુણી-સારાગુણવાળી
હામ-હિંમત
રક્ષા-રક્ષણ
દિસેછે-દેખાય છે
રાજસમાજ-રાજસભા
ચિતે-મનમાં
મહારાજ-પરમેશ્વર
દીપાવડો-શોભિતો
ચોગણી-ચારગણી
ચડો-આવો
અમરવેલી-એકજાતનો મરે નહીં એવો વેલો
પરિવાર-વંશ વિસ્તાર
સહુ-બધા
સજ્જન-સારામાણુસ
જયજયકાર-જયથાઓ જયથાઓ

પાઠ ૩ જો.

ઇસ્ટઈન્ડીઆકંપની=હિંદુસ્તાનમાં વેપાર અર્થે આવેલ અંગ્રેજ કંપની
પાર્લામેન્ટ=રાજ્ય ચલાવનારી સભા
માર્ફત=હથુ, વડે
સ્થાપન=શરૂઆત
મુળહેતુ=પ્રથમ વિચાર ધારણા
શરૂઆતમાં=મંડાણમાં આરંભતાં
ધ્યાન=લક્ષ, ચિત્ત, નજર
રાજવ્યવસ્થા=રાજ્યની ગોઠવણ
સનંદ=પરવાનગી પટો
ઇલકાબ=હોદો
ધારણકર્યો=રાખ્યો, લીધો
સમયે=વખતે
દરબાર=સભા
ઠાઠથી=ભભકાથી દમામ (થી
નકલો=કોપીઓ
નામદાર=માન પામેલ સારા કામથી ઓળખાએલ
જાહેરનામું=જાહેરખબર
સત્તા=હુકમ
બસ=પુરૂં
ગડબડ=ગોટાળા

પાઠ ૪ થો.

પ્રસિદ્ધ=જાહેર

સંયુક્ત=જોડાએલા
વસા=વસ્તી, રૈયત
ઉપરાજ્યો=મોટાંરાજ્યો
સંરક્ષણ=સારૂં રક્ષણ
મહત્વનાં=ખરાંગુણનાં
અનુમત=મળતા વિચાર
ઇમાનથી=એકનિષ્ઠાથી
આધીનથી, નેકીથી
મંત્રિ=કારભારી
શાણપણ=ડહાપણ
માલકા=રાણી
મઆઝમા=મહાન, મોટી
બહાદુર=શુરવીર, જોરાવર
સાદર=જાહેર
દર=મા
ઇન્સાલ=બેઠક
સ્પિરિચ્યુઅલ=ધર્મ ખા
તાના વડા અધિકા
રીઓ આચાર્યો
ટેમ્પરલ=સામાન્ય
અમીરો
કોમન=લોકોએ પસંદ
કરેલા મેમ્બરો
સલાહ=મત
સહરહુ=ઉપર દર્શાવેલ
ફર્માવીએ=કહીએ, હુક
મ કરીએ
વારસો=માલકી જાએચ
નિશીનો પાછળ ગા
દીએ બેસનાર
વાઇસરાય=કારભારી,
હિંદુસ્તાનનો પ્રધાન

પાઠ ૫ મો.

તહનામાં=સલાહ
કરારનામાં=અરસપરસ
થએલા ઠરાવો
ધક્કો=હાની નુકશાન
યત્ન=મહેનત
દરજ્જો=હોદ્દો
મરતબો=મોભો
આબાદાની=સારી હાલત
સ્વસ્થાત=જાતિ અભિ
માન
અવશ્ય=નક્કી
વાસ્તવિક=વ્યાજબી
અંતઃકરણ=ખરામનથી
ખરાપણું=સાચાપણું
યોગથી=સાધનથી
સમાધાન=શાન્તી
સ્વીકાર=અંગીકાર
સખતી=બળાત્કાર જોર
જુલમ
આચરણ=ચાલચલગત
સબબથી=કારણથી
તરફદારી=રંગ
ઇજા=હરકત
આશ્રય=આધાર
સમાનરીતે=સરખીરીતે
નિષ્પક્ષપાતપણું=પક્ષપા
ત કર્યા વગર, વ્યાજ
બી રીતે
આજ્ઞા=હુકમ
સખ્ત=જલદ, આકરી
તાકીદ=ભલામણ
પ્રકારે=રીતે
ગેરમરજી=અસંતોષ
જાહેર=પ્રસિદ્ધ

પાઠ ૬ ઠો.

અનુકુળ=માફક
બેદીકત=ફીકરવગર
નજર=ધ્યાન
વાજબી=ખરૂં
સુરક્ષિત=સારારક્ષણથી
પ્રાચીન=જુના
રિવાજ=ચાલ ધારા
યોગ્ય=વાજબી
ફસાવ્યા=ફેસલાવ્યા
દગો=હુલડ
પ્રવૃત=જાગૃત
પગાર્પ=નાશ
સામર્થ્ય=બળ
અપરાધ=વાંક
ખુનરેજી=ખતરાજી ના
ખુશી
સ્વસ્થતા=સલાહશાન્તિ
ઇરાદાથી=વિચારથી
વિરૂદ્ધ=તરફેણ

શરતથી=ઠરાવથી કરા
તજવીજ=તપાસ [રથી
પ્રમાણિકપણું=વિશ્વાસ
પણું
બેદીકત=હરકત
વિના=શક વિના.

પાઠ ૭ મો.

પ્રત્યક્ષ=બરાબર, જાહેર
ખરેખરો
સાબીતી=પુરાવો, સા
ચવટ
આશ્રય=મદદ
આગેવાન=મોવડી
પ્રવર્ત=સામેલ
મતલબી=સ્વાર્થી
રહેમ=દયા
સ્વસ્થપણે=શાંતપણે
નિયમ=ધારા
ઉત્તેજન=આશ્રય
વૃદ્ધિ=ફેલાવો
આબાદાની=સુખશાંતી
કૃતજ્ઞતા=ખરી સેવા
સાચો પ્રેમ
ઉત્તમફળ=સારો ફાયદો
પ્રાર્થના=સ્તુતી
ખુનકરવું=જીવથી મા
રી નાંખવું.

પાઠ ૮ મો.

ભડભડતો=ભડકો બળતો
મિજાજ=તોર, તબીયત
છેડતી=સતાવતી
ચુપ=મુંગા છાનુમાનું
ગુસામાં=દાઝમાં રીસમાં
સાફ=ચોખ્ખું
વાજબી=ઠીક
ગેરવાજબી=ખોટું
કશો=કાંઇ પણ
જવાબ=ઉતર
તોબરો=પાવરો, દાથરો

પાઠ ૯ મો.

રોષ=ગુસ્સો, રીસ
ઉતર્યો=નરમ પડતો
મીઠાવચનથી=હેતના વ
ચનથી
લેખમાં=ખતમાં
વખતસર=ટાઇમસર
છેતર્યા=ઠગ્યા
ભુંડું=ખોટું, નઠારૂં
બદલે=સાટે
પાડ=ઉપકાર
વાંક=ગુનો
અટકાવ્યો=થોભાવ્યો
પક્કી=ખરી
ખાત્રી=તજવીજ, ચોક
સાઇ
પરિક્ષા=તપાસ
માઠું=ખોટું
ભલા=સારા

પાઠ ૧૦ મો.

યત્ન=મહેનત
હાંસી=મસ્કરી, લાંઠી
દુર્ગુણ=નઠારાગુણ
ચાલ=રીતભાત
જલદી=ઝટ, તુરત
છુટીની=રજાની
મસ્કરી=હાંસી, લાંઠી
ગુણ=ફાયદો
ચાહે=ઇચ્છે
કંકાસ=કજીયો
નાશપામે=જતારહે
ટેવ=હેવા
સુધારો=સારીરીતભાત

પાઠ ૧૧ મો.

પશુ=ચારપગવાળાં જા
નવર
સાફ=ચોખ્ખી
કરોડ=ગરડાવચ્ચેનું
હાડકું.
પક્ષી=બે પાંખવાળા
જાનવર
સેવે=પોષે, હુંફાળા રાખે
ગર=માવો
નસકોરા=નાકના કાણા
શ્વાસ=દમ
છિદ્રો=કાણા
ફેર=તફાવત
ચિત્ર=છબી

પાઠ ૧૨ મો.
સિંધવ=એકજાતનો ખાર છે ને તે મીઠાની ઠેકાણે વપરાયછે
પ્રકારનો=જાતનો
ભાગ્યેજ=કોક વખતે
વપરાશમાં=કામમાં
ફેર=તફાવત

પાઠ ૧૩ મો.
પાનખરરૂતુ=ઝાડનાં પાંદડાં ખરી પડે તેવી મોસમ
સારીપેઠે=વિચાર કરીને
તપાસ=તજવીજ
ટીશી=ડાળાને છેડે ગોળ ફણગો ફુટે છે તે
કુંપળ=ફણગો

પાઠ ૧૪ મો.
હુંફાળી=ગરમ
હુફ=ગરમી
ખીલે=ઉઘડે
કરમાય=સુકાય

પાઠ ૧૫ મો.
કિનારે=કાંઠે
અંતરે=છેટે
નામીચુ=પ્રખ્યાત, જાણીતું.
આફતો=હરકતો
સબબ=કારણ

હાલત=અવસ્થા
અગાઉના=આગળના
મથક=મોટું, ઠેકાણું
અસલ=આગળ
માજી=જુના.
અડચણો=હરકતો
ભાગળ=જુના રસ્તા
કલેકટર=વહિવટી અધિકારી.
માજીસ્ટ્રેટ=ન્યાય કરનાર અધિકારી
આસિસ્ટંટો=મદદગારો
મનોહર=મનહરણ કરે તેવો
કોઠી=વખાર
લાતી=લાકડા રાખવાની જગ્યા

પાઠ ૧૬ મો.
ઇમારતો=મોટા મકાન
મરામત=સુધારો, સમરાવવું,
દેખાવ=ભભકો
શરિયામ=જાહેર
મ્યુનિસિપાલખાતુ=સુધારાખાતુ
ઉંચવર્ણ=ઉંચી જાતના (બ્રાહ્મણ, વાણીઆ વગેરે)
ફુરજો=વહાણ રહેવાનું ઠેકાણું
ડંફ્રે=બાંધેલો ઘાટ
કમી=ઓછું
નિરૂપયોગી=નકામુ, કામ વગરતું
બરકસે=મોટાં વહાણ
ભારેમુલનો=ઘણી કીમતનો
સભવ=આશા
દરીઆમહેલ=દરીયાકાંઠે બાંધેલો મહેલ
મર્ફ=તરથી
ગજી=ઉચું, અથવા હીરાગળ લુગડું.
મથક=મુખ્ય ઠેકાણું

પાઠ ૧૭ મો.
સૈકેતેર-તેરસે
જ્યારે-જેવખતે
તખ્તપર-ગાદીઉપર
મંત્રી-કારભારી
જેબ-જ્યારે
અમલકરવા-રાજકરવા
રૂચીજોડી-મરજી થઇ
ચખ-આંખ
વિખ-ઝેર
શાહ=બાદશાહ (વર
શાહજાદા=બાદશાહનોકુંવર
દિન=દિવસ.
પચ=પાંચ.

ભુંડી=નઠારી
તજી=છોડીદઇ
સંપ=હળી મળીને રહેવું
સંપજે=થાય.
જરૂર=નકી.
વિચારીને=વિચાર કરીને
આદિક=વગેરે
જગમાં=દુનિયામાં
નૃપ=રાજા
સેવ્યો=સખ્યો
વણમોતે=વગર મોતે
હણ્યો=માર્યો
કોને=કોઇને
નિજ=પોતાના
પિતુમાતે=માબાપે
માતે=માઇએ
શુભરીતે=સારી રીતે
સેવતે=રાખે
રંક=ગરીબ
પીડાયછે=દુઃખી થાયછે
ધનથી=પૈસાથી
ધારતું=માનતુ
થકી=થી

પાઠ ૧૮ મો.

અદ્ભુત=નવાઇજેવી, ચમત્કારી
ઘાટ=આકાર
પીંઠે=શરીરે
કઠણુ=મુશ્કેલ
ભીંગડા=જાડીચામડી
તીણા=ઝીણા
સેવાય=પોસાય
શોધીને=ગોતીને
ખોળી=ગોતી
ખબરદાર=ચાલાક, હોશિયાર
માર્ગ=રસ્તામાં

પાઠ ૧૯ મો.

સ્થિર=હાલેચાલે નહિ તે
તરાપ=છલંગ, ઝડપ
દુર્ગંધ=નઠારીવાસ
મરકી=કોલેરા,સેગચાળો
વ્યાધી=દુઃખ,પીડા,રોગ
પેદા=ઉત્પન્ન
ખુશબોદાર=સુગંધીદાર
પ્રસાદ=ખાવાનુ
ધરાવતા=મુકતા
ભોજન=ખાવાનું
મસ્ત=જોરાવર
કુટુંબનું=છોકરાછૈયાંનું
ભરણપોષણ=પાલણપોષણ, ગુજરાન
ભગતોને=શેવકોને

પાઠ ૨૦ મો.

વર્ણન=હકીકત
મુખ્યત્વે=ઘણું કરીને
પ્રમાણ=અનુમાન
વર્ગ=ભાગ
સખત=કઠણ, મજબુત
જલદી=ઝટ
ઓજાર=હથિયાર
પિગળે=ઓગળે
મથાળે=ટોચે
ઠંડી=ટાઢી
પ્લંબેગો=એક જાતનો લોઢાનો તથા કોયલાનો બનેલો પદાર્થ
ગઠ્ઠા=ગાંગડા
જ્વાળામુખી=બળતો પહાડ
યંત્ર=સંચો

પાઠ ૨૧ મો.

ઉત્તમ=સારી
ટુંકીમુદતમાં=થોડા વખતમાં
ઉંચાપ્રકારનું=સારીજાતનું
ગજાવર=ઘણો જબરો
સ્તંભ=થાંભલો
અચંબો=નવાઇ
સ્થિતિસ્થાપક—જેમ વાળીએ તેમ વળે પાછું હતું તેવું થઇ જાયતે
સાવચેતી—સંભાળ
ફેર—તફાવત
પ્રમાણ—અટકળ

પાઠ ૨૨ મો.

ઇતરાજી—નાખુશી

ઓસાર-ભોંય
સમાગમ-મેળાપ
વિશ્વાસ-ભરૂસો
દારોગો-ખાવાનું લાવનાર
સમે-વખતે
અકળાતો-મુંઝાતો
પસંદ=ગમે એવું
બાકુ=કાણું, છિદ્ર

પાઠ ૨૩ મો.

હિમ્મતી=ધણી
સ્વાદ=મીઠાસ
લાભ=ફાયદો
જુક્તિ-યુક્તિ, કળા
છાતી-હિમત
મોકળેમને=બીકવગર
ધશીને=દોડીને
ખેંચાખેંચ=તાણાતાણ
રાવ-દાદ, ફરીયાદ
ડોળથી=ઠાઠથી,ભભકાથી
મગદુર=તાકાત
ઝુટપી=ઝડપી
લાજમાં=શરમમાં
રમુજ=મજા
વિસરી-ભુલી

પાઠ ૨૪ મો.

સુગંધ
એકાંત-એકલા
સારાંશ=મતલબ

છાડછેડ=તરછોડવું
હળીગઇ=મળીગઇ
રોજ=દરરોજ
ગંદી=ગોબરી
ગમત-મજા, લહેર
વિસારેપડયું=ભુલીગયો
નિરાંત=જંપ
કમનસીબે=ઓછા ભાગ્યે
ટકયું=રહ્યું, નભ્યું
અકળામણ=મુંઝવણ, બેચેની
વાસમાં=સ્હેઠાણમાં
હલકા=ઉતરતા
અણખત-છાડછેડ
રીઝવવું=ખુશી કરવું

પાઠ ૨૫ મો.

કારીગરી=નકશી
બરડ-ઝટભાગીજાય એવું
ઓપ=ચળકાટ
પાળી-છરી
સરાણ=ધાર કાઢવાનું હથિઆર
ચાંચવા=કોદાળા
છીણી=લોઢાકાપવાનું હથિઆર
રેતરડી-કાનસ
કટારી=જમૈયો

પાઠ ૨૬ મો.

કાશ=ગાંઉ

આજુબાજુ=આસપાસ
સાંમેપારથી=સામાકાંઠાથી
રળીઆમણું=શોભીતું
કોટ=ગઢ
લગભગ=આશરે
સમરાવેછે=સુધરાવે છે
અટકેછે=બચેછે
મરામત=સુધારો
નિશાન=એંધાણ
ઘેરાવો=ઘેર, ફેર
મુશ્કેલ=અઘરૂં
ઢોળાવ=ઢાળ
જાસ્તી=ઘણી
અદાલત-કચેરી
પ્રથમ=પહેલાં
કમિટી-સભા
પનો-લુગડાંની પહોળાઇ

પાઠ ૨૭ મો.

બહોળો=ઘણો
સફરી=જબરાં
સુંદર=સારાં
વણકરો=લુગડાંવણનાર
રોજી-વેપાર
મઠો=બોદ્ધોના રહેવાના ઠેકાણાં
આબાદી=વસ્તી
પ્રયત્ન=કોશીશ,યત્ન(હિર
ભગુકચ્છ-ભૃગુઋષિનું

હરિઆણું=વનસ્પતિ, લીલોતરી

પાઠ ૨૮ મો.

વિદ્વાન=પંડિત
વર્ણન-હકીકત
ચોમેર-ચારેબાજુ
પોત=જાત
નાજુક=કોમળ
ઘટ=જાડી
પોષણ=ગુજરાન
છિદ્ર=કાંણા
શ્વાસ=દમ
કોહેલી=બગડેલી

પાઠ ૨૯ મો.

પીડા=દુ:ખ
પીડાય=દુ:ખીથાય
પિંડ-શરીર
આપડો-આપણો
બાપડો=બિચારો
મદાંધ થઇ=અહંકારમાં આંધળાથઇ.
ન-નહીં.
જરૂર=નક્કી
અરે=હે !
દીલે=મનમાં
ધરો=લાવો.
પ્રાણીને=જીવને
રચ્યાં=બનાવ્યાં
તમોથી=તમારાથી
લગીરના=જરાએ
ઉર=મન
અવેવ=શરીરના ભાગ
બને=થાય
વિચારીને=વિચારકરીને
આણીને=લાવીને
ઇશ્વરે=પરમેશ્વરે
લાખવાતથી=લાખો ઉપાયથી
અધિક=વધારે
ધરો=મુકો
ધારીને-જાણીને
મિત્ર=ભાઇબંધ
વર્ણવો=બોલો
ચર્ણ=પગ
ખરે ખરા=નકી
ઘાતની=મારવાની
વખાણીને=વખાણ કરીને
ધોબ=એકદમ, ધબ
ખુશી-રાજી
વિશેષ=વધારે
બનાવનાર=પેદા કરનાર
ઉદાર=મોટા મનવાળો
ઇશ=પરમેશ્વર
પ્યાર=હેત
દીધેલ=આપેલ
તેહને=તેને,બીજાપ્રાણીને
ભલે=સુખેથી
માણીને=ભોગવીને
ગજાથી=શક્તિથી
વેદના=દુ:ખ પીડા
ક્રૂર=નઠારાં
ભાર=બોજો
વિચારીએ=જાણીએ.
કર્મ=કામ
બાપડાંનો=બિચારાંની
કદી-કોઇ દિવસ
પીછાણીને=જાણીને
અધમ-પાપ
કર્મ-કામ
જંતુ-જીવડા
પાય-પગ
પરોવી-વીંધી
શુળમાં=કાંટામાં
ખરાબ-નઠારી
ખેલ-રમત
ખોડીને-માંડીને
નિશાન-તાક
વિનાશ-નાશ
તીરતાણીને-તીર મારીને

પાઠ ૩૦ મો.

વિકટ-અઘરો
રસાળ-સારી, ફૂલદુપ
પૂર-રેલ
નાવડાં-હોડીઆં

પાઠ ૩૧ મો.

કસ-રસ
લલચાઇને-લોભાઇને

તડ-છોટા, તડાં

પાઠ ૩૨ મો.

વર્ણ-જાત
જાન-જીવ
આશરો-મદદ
પંકાએલા-વખણાએલા
અવ્યવસ્થા-ગેર બંદો
બસ્ત

પાઠ ૩૩ મો.

સ્વદેશપ્રીતિ=પોતાના દેશ ઉપર પ્યાર
ભલી=સારી
ભારતભુમિ=ભરત રાજાનો મુલક. ભરતખંડ
વિષે-માં
રોજ-હમેશાં
ભલો-સારો
દેશ-મુલક
ભોમ-ભુમિ, જમીન
પ્રાણથી-જીવથી
નિત્ય-હમેશાં
પ્યારી-વહાલી
મૂજી-દુષ્ટ
ભુમિ-પૃથ્વી
ભારે-બોજારૂપ
દાઝ-લાગણી
લગારે-જરાએ
સદા-હમેશાં
શુષ્ક-સુકાએલું, સમજી ન શકે તેવું
હૈયુ-હૃદય
વજ્ર-પીગળે નહીં એવું, સોઢાથી કઠણ.
કદાપી-કોઇ દિવસ
બહુ-ઘણી
લક્ષ્મીવાળો-પૈસાવાળો
વડો-મોટો
વૈભવી-વૈભવવાળો સુખસંપતીવાળો
રૂપાળો-સ્વરૂપવાન
પ્રમાણે-પેઠે, રીતે
સ્વદેશી-સ્વદેશાભિમાની
વડો-મોટો, ખરો
ટાળે-મટાડે, ઓછાંકરે
જનોને-માણસોને
પાળે-રક્ષણ કરે, સાચવે
કલ્યાણમાં-ભલામાં
લાભ-ફાયદો
લેખે-ગણે
પૂરાપ્રેમથી-ખરા હેતથી
પેખે-જોવે, દેખે
વિદ્વતા-વધારે બુદ્ધિ
વાપરી-ઉપયોગમાંલાવી
દેશદાઝે-દેશના ભલાને માટે
કાજે-માટે
સ્વદેશાભિમાની=પોતાના દેશનું અભિમાન રાખનાર
વૃથા=ફોગટ, નકામો
જન્મ=જીંદગાની
ખોયો=ગુમાયો
કમાણી-સાર્થક
વિદેશે-પરદેશે
વસીને-રહીને
કાળ-વખત
ગાળી-કાઢી
સ્વદેશે-પોતાના દેશમાં
ભાગ્યશાળી-નશીબવાન
વિયોગી-વીખુટાંપડેલાં
ભુમિને-જન્મભુમિને
ભેટી-મળી
ભાવે-હોંશે
હર્ષનાં-આનંદનાં

પાઠ ૩૪ મો.

સમર્થ-બળવાન
ખાસ-ખરેખરા
પૌત્ર-દીકરાનો દીકરો
નામાંક્તિ-પ્રખ્યાત
સત્તા-અમલ
નિરાધાર-ગરીબ
ધોરી-મોટાં, જાહેર
ઉપદેશ-બોધ
વૃતાંત-હેવાલ, હકીકત
લિપિ-અક્ષર

પાઠ ૩૫ મો.

સારવાર-સંભાળ

ફરજ–કામ
અદા–જાહેર
નિંદા–વાંકુ બોલવું
બોધ–ઉપદેશ
ઉત્તેજન–આશ્રય, મદદ
આગ્રહ–તાણ
કબજો–દાબ
વર્તણુક–રીતભાત
સત્કાર–આદરમાન
તારીફ–બડાઇ
ડાઘ–એબ
શુદ્ધિ–પવિત્રતા

પાઠ ૩૬ મો

ખપની–કામની
તૃતીયાંશ–અમુકવસ્તુના ત્રણ ભાગ પાડી તેમાં થી બે ભાગલેવાજેટલું
દુર–છેટે
અઘરૂં–મુસ્કેલ
ગાંચીયા–ગાંગડા
પારદર્શક=આરપારદેખાયએવું
યાદ=હૈયે
લુણ=મીઠું, સબરસ

પાઠ ૩૭ મો

આગર=મીઠુંપાકેતેજગા
સ્થાવર–હાલેચાલેનહે તે
ફેરાવો=ફેર
ધોધ–ઉંચેથી પાણી પડે છે તે
ભય=બીક
ખંડેર=પડી ગએલાં મકાન
તીર્થની=જાત્રાની
છેક=ઘણું
પેદાશ=ઉપજ
કુંડ=પથ્થરના બાંધેલા નાના કુવા

પાઠ ૩૮ મો

ધમકી–બીક
બળાત્કાર–જોરજુલમ
અણગમો–નાખુશી
કઠોર=નઠારાં, ખરાબ
માયનો–અર્થ
મોટાઇના=બડાઇના
બરાબરીઆ=સરખા
જોરજુલમથી=પરાણે
વેર=દાઝ
માઠું=ખોટું
ખરાદીલથી=સાચામનથી
અસર=લાગણી
વિનંતીના=અરજના
ઉંચો–મોટો
નરમાશથી=શાંતતાથી
માઠાં=નઠારાં
દુખાય=દુભાય, બળે
ભલાઇ=સારાઇ

પાઠ ૩૯ મો

સુવાક્યથી=સારાં વચનથી
સ્નેહ=હેત
સદૈવ–હમેશાં
વાધે=વધે, થાય
કુવાક્યથી=નઠારાં વચનથી
કલેશ=કજીઓ
લાધે–થાય
અરે=હે !
કશોએક=કાંઇપણ
આણી=લાવી
વીર=ભાઇ
ઉચ્ચાર=બોલ
વાણી=વચન
વિશ્વ=દુનિયા
પડેચડે=ચડતીપડતી
કિર્તી–આબરૂ
વડેજ–થી
જનો–માણસો
પ્રાણી–જીવ
પ્રજા=માણસ
પાળે–ઉછેરે
ઉચ્ચારનુ=બોલીનું
ભલી–સારી
લોક–માણસ
ભલાઇ–મીઠાશ
બુરાઇ–નઠારૂં

ભુરી-નઠારી
રાજકુમાર-રાજાનો કુંવર
દેશે-મળશે
લગાર-થોડું
અમુલ્ય-ઘણી કિંમતનું
પળી-પાવળું
મુલ-કિંમત
મુખેથી-મોઢેથી
મુકયું=બોલ્યા
હાણી-નુકશાન
માનવી-માણુસ
થુકયું-થુકી નાંખ્યું
વેણ-વચન
વિમાસશે=પસ્તાશે
છરાતણો=છરાનો
સુઝે-મળે, સાંભરે
છેદ-કાપ
કાપ-ઘા
ઉપાય-ઈલાજ
કદી=કોઇ દિવસ
રૂઝે=મટે
ભલોભુરો-સારો નઠારો
હવાવિષે=પવનમાં
તોપતણો-તોપનો
ભડાકો=એકદમ
ભડાકો-અવાજ
તાણી-ખેંચી
વાણી-વચન
વદો=બોલો

વણશે-બગડશે
ભારતોલ-ગંભીરાઇ
ભલા-સારા

પાઠ ૪૦ મો

નામાંકિત=પ્રખ્યાત
પુખ્ત-પાકી
ક્રૂર-ઘાતકી

પાઠ ૪૧ મો

યાદગીરીમાં-સંભારણા
માં, સ્મરણમાં
વિવાદ-તકરાર
બાધ-અટકાવ

પાઠ ૪૨ મો

મહિમા-મહત્તા
શ્રીમંત-પૈસાદાર
આશ્રમો=સ્થાનકો
વિશાળ-મોટાં
ભાસ-દેખાવ
કમાન=અર્ધગોળાકાર
શરૂ=ગોળ ચક્કર
મોખરો=મોઢાગળ પ્રથ
મનો, આગળનો
ભાગ
બરાબરી=સરખામણી
કારીગરી=કોરણી નક
શી કામ

પાઠ ૪૩ મો

વાદ=તકરાર
વટેમારગુ=મુસાફર

તપીગયા=રીસેભરાયા
ધીમા=શાંત
અજમાવો=વાપરો
બાપડો=બીચારો
બક્કારો=ધામ
અંતે=છેવટે
સહેવાયો=ખમાયો
આકળા=ઉતાવળા
જોડીકાઢેલી=બનાવટની
પારપડેછે=ઝટથાયછે

પાઠ ૪૪ મો

ફેર=તફાવત
અંગજ્ઞાન=જન્મથી મ
ળેલું જ્ઞાન
તર્કશક્તિ=વિચાર કરવા
ની શક્તિ
ટેકો=આધાર
કડાકુટમાં=માથાફોડમાં
ગુમાવેછે=કાઢેછે
ભેદ=તફાવત
વિશેશ=વધારે
પોતીકાજ=પોતાના
રાફડા=સર્પનું દર
સંઘરો=ભેગું કરવું તે
મરૂડી=ઝુંપડી

પાઠ ૪૫ મો

સોચના=દીલગીરી
પેરણા=ઈચ્છા
સર્વમાં=બધામાં

એડોળ=વાંકા ચુકા, ધાટ વગરનાં
તકરાર=વાદ
વાદવિવાદ=તકરાર
લાગુપડે=થાય
શોધી=ગોતી
ગુંચવણ=હરકત
તરેહતરેહનાં=જાતજાતનાં
પારપડતું=થતુ
ઠોકર=ઠેબાં
ખબરદાર=હોંશીઆર
નકામી=ફોગટ
કસર=ખામી
કમ=ઓછી
બંદોબસ્ત=ગોઠવણુ
ખકો=ખરેખરો
તર્ક=ખ્યાલ
ચૂકો=ભૂલો
ધીરજ=શમતા
ઉધોગ-મહેનત
સરખાવી=મેળવી
ભકિત=સ્તુતી, શેવા
ઉતરતી=હલકી
પંકિતના=જાતના
ઉત્તમ=વધારેસારા

પાઠ ૪૬ મો

ચપળ=ચંચળ, ચાલાક
આનાકાની=ખેંચતાણુ
પ્રવિણુતા=માહીતી
આસ્થા=શ્રધા
પંકાયો=વખણાઓ
શ્રેષ્ટ=મોટા
સ્વભાવ=ટેવ
દીલગીર=શોકાતુર
સિધાંત=જોગ, સાધનનાંપુસ્તક
પ્રસન્ન=રાજી
પ્રાકૃત=ગુજરાતી, સંસ્કૃતનોઅપભ્રંષ
પ્રસિદ્ધ=જાણીતું

પાઠ ૪૭ મો.

ચોખ્ખા=સાફ
લીલ=પાણીમાં લીલીફુગ બાઝેછે તે
થર=રૂવા
સુંવાળા=લીસા
પાતરાં=પાંદડાં
લટકતા=ટીંગાટા
માદા=મા
ચારો=ખાવાનું
દરતી=જંપતી, રોકતી
ક્ષણ=થોડીવાર, પળ
વીલાં=રેઢાં, છુટાં એકલાં
નર=પંખીનો પુરૂષ
સોડે=જોડે
બચાવ-રક્ષણુ
ભો=બીક

પાઠ ૪૮ મો.

પારણે=ઘોડીએ
છેક=ઘણો
હેતવાળી=પ્રેમવાળી
પુત્ર-છોકરો
દેખી=જોય
દયાળી=દયાવાળી
રડુ=રોઉ
મહા-મોટા ઘણુ
પોઢી=સુઇ
તજે=છોડીદે
પીડા=દુઃખ
સ્વાદ=મીઠાસ, સારૂં ખાવાનું
પંડે=શરીરે
કડુ=કડવું
તજી=છોડી દઇ
તાજું=તરતનું, ઉનું ઉનું
ખાજું=ખાવાનું
મીઠાં=મધુરાં
મુખે=મહોડે
ગીત=હાલરડાં
પડુ=પડી જાઉં
આણી=લાવી
વાણી-વચન
પુર=ઘણા
ખડુ=અથડાઉં
પાંપણે=આંખમાં
પાણી=આસું

ખમા=આશિષ
પ્રેમના=હેતના
પોતાતણું=પોતાનું
દુધ-ધાવણ
ટળે=જાય
ચિંતે=મનમાં
રૂડું=સારૂં
ભક્તિ=સેવા
તાપ=દુઃખ
ચિંતા=ફીકર
ચાતુ=ઋચ્છતુ
જુક્તિ=કળા
મુક્તિ=જન્મવું મરવું નહીં તે

પાઠ ૪૯ મો

તથા આજ=હજુ સુધી, તોપણ
ગણિતે=હિસાબે
જળે=પાણીએ
ગણ્યાથી=ગણવાથી
જડ્યું=આ ઠેકાણે લાગ્યું
અરે=હે ?
ચાકરી=બરદાસ
સદા=હમેશાં
ભુલી=ચુકી
આકરી=કઠણ
દાસ=ચાકર
લીધી=કરી

અમુલી=જેની કિંમત ન થાય તેવી
સાટું=બદલો
દેવનાદેવ=પરમેશ્વર
માતા=મા
જોગ=વખત
આનંદદાતા-આનંદ આપનાર
સદા-હમેશાં
ગુણ=ઉપકાર
સમોવાળવા=બદલો વાળવા
શીખે=ભણે
પાઠે=મોઢે
સર્વઠામે=બધેઠેકાણે
પ્રિતથી=હેતથી
રીઝી=રાજી
રચ્યાં=બનાવ્યાં
નિત્ય=હમેશાં
દેવ=પરમેશ્વર
રૂડાં=સારાં

પાઠ ૫૦ મો.

સફેદ=ધોલી
પદાર્થ=વસ્તુ
મિશ્રણ=મેળવણુ, ભાગ
છિદ્ર=કાણાં
ઉત્તમપ્રકારની=સારીજાતની
મંડલીઓ=કંપનીઓ

બારીક=ઝીણો
નરમાશ=કુણાશ
ધીમેધીમે=થોડેતાપે

પાઠ ૫૧ મો.

પ્રતિષ્ટા=સ્થાપના
ઉજડ=વસ્તીવગરનો
શાળા=ઠેકાણું

પાઠ ૫૨ મો.

મૂળસ્થાન=અસલનું ઠેકાણું
કુમારીકા=કુંવારી દીકરી
જૈનના=શ્રાવકના
તાડપત્ર=તાડનાં પાંદડાં
ઠરાવીને=નક્કીકરીને
કુળદેવી=કુળનીદેવી-કેવંશની દેવી

પાઠ ૫૩ મો.

અતિશે=ઘણા
ગંદા=ગોબરા
વસનારા=રહેનારા
મુકામ=પડાવ
કસબી=હુનરી
વર્ણ=રંગ
સામળો=કાળો

પાઠ ૫૪ મો.

સમાગમ=મેળાપ
ચિત્ત=મન
ઇચ્છા=મરજી
અપવાદ=આળ

ઉઘાડેછોગે=ખુલ્લીરીતે
સંત=સાધુ
પ્રખ્યાત=જાણીતા
મીઠી=રસીક
છટાથી=ભભકાથી
ગુસ્સે=રીસે, દાઝ
કુંવરપદે=ગાદીમલ્યાપહેલાં
ચુક=ચરણ

પાઠ ૫૫ મો.

ઉલટભેરફરીથીકરો=હોંશથીબીજીવારકરો
ખોડ=ખામી, કસુર
મિજાજ=તબીયત
માથાકુટીઆ=અઘરા
અકળામાં=મુઝામાં
દાથરા=નોબરા
સુસ્ત=આળસુ
ચીડાઇ=ખીજાઇ
ઠેકાણે=સ્થિર
શોધી=ગોતી

પાઠ ૫૬ મો.

દડદડ=ટપક ટપક
અકળામણ=મુઝવણ
રડેછે=રોવેછે
દયામણ=ગરીબડું
કઠણ=અઘરો
ઉમંગથી=હોંશથી
અચકાતાંઅચકાતાં=થોભતાં થોભતાં
ચીડેછે=દાઝેભરેછે
પાર=આરો
ડસકાં=અચકાતાંરોવું

પાઠ ૫૭ મો.

વસમું=આકરૂં અઘરૂં
કાયર=આળસુ,કઠીણ
ચુકું=ભુલું
અઘરૂ=કઠણ, આકરૂ
હસમુખી=ખુશમીજાજી
ટેવ=હેવા
ઝટવારમાં=થોડીવારમાં
ધુમવાનો=રીસાળવો
ઉલટથી=હોંશથી
આનંદથી=ખુશીથી, રાજીથી.
હિંમત=ધારણા

પાઠ ૫૮ મો.

તન=શરીર
નરે=પુરૂષે
ઉત્તમ=મોટા માણસ
નરને=પુરૂષને
સજ્જન=સારા માણસ
ઉત્તમ=સારા
તાત=બાપ
તણો=નો
કુળથી=વંશથી
વીવા=લગ્ન
ઉપજે=થઇ
સજ્જન=સારૂ માણુસ.
ભરે=મારે
શ્વાન=કુતરો
ફાળ-ઠેકડો, છલંગ
ચતુરસુજાણ=ડાહ્યા માણસો
મૃગ=હરણ
કાગ=કાગડો.
નાગ=સાપ
પંખી=પક્ષી
નારી=સ્ત્રી
વસે=રહે
નિર્બળ=બળ વગરની
સાપણ=નાગણી
કોકીલ=કોયલ
ઉત્તર=જવાબ
પઢતો=ભણતો
ચતુર=ડાહ્યા
પંડીત=વિદ્વાન
ચેતજો=સમજજો
પુર્યો=પાંજરામાં રાખ્યો
મધુરો=સારો મીઠો

પાઠ ૫૯ મો.

કૌવત=બળ શક્તિ
સરજી=બનાવી
પેદા=ઉત્પન્ન
મુળમાં=પ્રથમ
ઘાટ=આકાર

અંગરખો=કેડીયું
ધીમીઆંચે=થોડા તાપથી
આદમીએ=માણસે
રૂપ=ડોળ

પાઠ ૬૦ મો.

અર્વાચીન=અગાઉના જુના
ઉછેરીને=પોષણ કરીને
સંખાયાથી=ખમાયાથી
લીન=ગરકાવ
પ્રવાશે=પરદેશે
રાયરંક=રાજાનેગરીબ
સંતોખી=રાજીરાખી
દરકાર=પરવા
હેરાન=દુ:ખી
મહીમા=મહતા, પ્રતાપ
સ્થિતિ=હાલત
અવસ્થા=દશા, હાલત
અખાડો=બેઠક
અતિથ=રંક અભ્યાગત ગરીબ
અભીપ્રય=મત

પાઠ ૬૧ મો.

સુક્ષ્મદર્શક=ઝીણી વસ્તુ ને મોટી કરી બતાવનાર
યંત્ર=સંચો
ખોબોચીઆંમાં=ખાડામાં
કારોડો=ઘણાંજ
જેરવેછે=પચાવે છે
પોરા=ઝીણાજીવડાં
ચતુરાઈથી=હોંશિયારીથી
મેલ્યુ=નાંખ્યું
પારદર્શક=આરપાર દેખાય તેવું
ભક્ષ=શીકાર
આમળા=વળ
નકશી=કારીગરી
કોહેલી=બગડેલી
નુકશાન=ગેરફાયદો
વિદ્વાન=પંડિત
સંખ્યા=જથો
આકાર=ઘાટ ડોળ

પાઠ ૬૨ મો.

મધ્યે=માં
રમણીય=શોભીતી
બેડોળ=ઘાટ વગરની
સાહુકાર=પૈસાદાર
દાનેશ્વરી=દાન આપનાર ધર્મી
પુન્યાશાળી=ધર્મવાળો

પાઠ ૬૩ મો.

મોદીખાનું=ખાવાનો સામાન રાખવાની દુકાન
વિશાળ=મોટા
જોગ=લાયક
પુશ્કળ=ઘણું
મથાળે=ટોચે છેકઉપર

પાઠ ૬૪ મો.

ગુજરાન=નિભાવ
નિર્મળ=ચોખ્ખું
જવલ્લે=ભાગ્યે
પ્રિરિત=વિશ્વા[illegible] થના

પાઠ ૬૫ મો.

શંણી=ડાલી
સંતાન=બાળક
વય-ઉમરના
સહનકર્યું-વેઠયું,ભોગવ્યું
કાળ=મરણ
લગામ-સત્તા
આરામ-વીસામો
ઇનામી-બક્ષીસ
આશ્રમ-રેહઠાણ મઠ,
મદ-ગર્વ, છાક
તલમાત્ર-જરા
ડગી-બદલાઈ
પવિત્ર=ચોખ્ખી
પુણ્યશાળી=ધર્મી
સતી-ધણીપાછળ બળી મરવુ
પાર-અંત, છેડો
અધિકાર-લાયકી,દરજ્જો
યોગ્ય=વખતે
શુદ્ર=બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય,સીવાયનીબીજીજાત
સદ્‌ગુણી-સારાગુણવાળા.

પાઠ ૬૬ મો

અભણ-ભણ્યાવગરના મુરખ
દરકાર=પરવા
ચાલે-બને
સૌ=બ
ભલુ=સારૂં
પરોપકાર=પારકાનું સારૂં કરવું
ખપ=કામ
રળવા=કમાવા
જાતની=શરીરની
સંભાળ=ખબર
બરદાશ=ચાકરી
મહોલ્લા=શેરીમાં
જ્ઞાન=સમજણ
ભણી=તરફ
સ્થાપન=બનાવવું તે
ધંધે=ઉધોગે
ધર્મ=ફરજ
બજાવ્યો=કર્યો

પાઠ ૬૭ મો

સ્વધર્મી=પોતાનાધર્મનો
ધારો=સમજો
કાયર=કંટાળો
છો=ભલે
અપમાન=માનભંગ
ખુલ્લું=ઉઘાડું
માઠી=ખરાબ
જરૂર=અગત્ય
સદ્ગુણી=સારાગુણવાળો
સુધારી=સારીકરી
લાયક=સાગે
આજ્ઞા=હુકમ
ખરીનીતિ=સાચીદાનત
પ્રસન્ન=ખુશી
ભુંડુ-ખરાબ
ચાહે=ઇચ્છે
કલ્યાણ=સારૂં

પાઠ ૬૮ મો.

દ્રષ્ટાંત=દાખલો
મોગરા=એક જાતનું સુગંધીદાર ફુલ
કૌવચ=એક જાતના છોડનું નામ છે
ડંખ=ખી, કળી
અગત્યની=જરૂરનીકામની
સાંભરી=યાદઆવી
લાગુપડે છે=માફકઆવેછે
રોપે=વાવે
પામે=ભોગવે
કહેવત=ઉખાણો, ઓઠું
અંતે=છેવટે

પાઠ ૬૯ મો

બીજ=બી
બોલ=વચન
આશ=આશા
વાવીએ=રોપીએ
પામવા=મેળવવા
દોશ=વાંક
માનવીના=માણસના
કહાવીએ=કહીએ
લેશ=જરા
પ્યાર=હેત
ઉપાય=ઇલાજ
ચઢાવીએ=દઇએ
મીઠાં=સારાં
કદાપિ=કોઇ દિવસ
વિચારી=વિચાર કરી
ખાર=અદેખાઇ
વંદન=નમસ્કાર
નિંદક=વાંકુ બોલવું
સાલસ=સારા
ગંદુ=ગોબરો
જનમાં=માણસમાં
શબ્દ=બોલ
કદી=કોઇ દિવસ
ખંધો=લુચ્ચો
વાણી=વચન
તુર્ત=તુરત, ઝટ
શુણો=સાંભળો
નિંદો=વાંકુ બોલો
નિર્મળ=ચોખો
વદે=બોલે
પડછંદો=પડઘો, સામો અવાજ

પાઠ ૭૦ મો

રીતભાત=ચાલચલગત
આશ્રય=મદદ, આશરો
પ્રવાસ=મુસાફરી
દંતકથા=મોઢાની વાતો
બળાત્કારે=જોરજુલમથી
ગુસ્સો=રીસ

પાઠ ૭૧ મો

લેખામાં=ગણતરીમાં
વસેલા=રહેલા

પાઠ ૭૨ મો

કુદકડાઇનેમારેટાપટીપ=રૂપાળાં થવા માટે ઠીકઠાક
ચાલ=રીત
જંગલી=મૂર્ખ
અજ્ઞાન=અણસમજુ
હોંસેહોંશે=ખુશી થઇને
અંગના=શરીરના
ડોળ=ચહેરો, ઘાટ
સુધરેલા=ભણેલા
નરમ=પોચા
વારામાં–વખતમાં
ખુબસુરત=ઘણોરૂપાળો
પસંદહતાં=ગમતાં
ચોખંડાં=ચારેખુણાવાળા
આસપાસ=આજુબાજુ
હસ્તાંહસ્તાં=મશ્કરીમાં
વડાઇ=મોટાઇ
શોભાવવાને=સારા લાગવાને

પાઠ ૭૩ મો

શિકલ=ડોળ, ચહેરો, છબી
કદરૂપાં=બેડોળ
કસર=ખામી
વેહ=સાર કાણું
ચીંધુ=બેશીગયેલું
નામાંકિત=પ્રખ્યાત
વજન=ભાર
ટાંગતાં=લટકાવતાં
લંગડા=લુલા
ઉચકી=ઉપાડી

પાઠ ૭૪ મો

કમર=કેડ
મજબુત–કઠણ
દમ=શ્વાસ
કરોડનું=બરડાની વચ્ચેનું
દરદ=રોગ
હેરાન=દુ:ખી
સણકા=ચસકા, લણખા
નીચ=હલકી
કુમળાં–નાજુક, કુણાં
છુંદેછે–ઘોચેછે
છુંદણાં–બાજવાં
વર્ણ–જાત
વેદના–પીડા
ભોગવવી–ખમવી
જરૂર–ખપ, ખચીત
ખોટ–તાણ, ખામી

પાઠ ૭૫ મો

ગ્રહસ્થો–પૈસાદાર
ભેટકરે–મુકે
કર–વેરો, પૈસાલેવા તે
ચોઘડીઆ–ચારચાર ઘડીએ વાગે તે નગારાં
બાંધણી–ઘાટ, ચણતર

પાઠ ૭૬ મો

ગુમાસ્તા–મુનીમ, નોકર
કમાણીમાંથી–પૈદાશમાંથી
દરસાલ–એકવરસ
અર્પણ–ભેટ
એકઠી–ભેગી
ચઢાવ–ઢાળ
જવાળા–અગ્નિની ઝાળ

પાઠ ૭૭ મો

માયાળુ–હેતાળુ
માયા–હેત
ઇલાજ–ઉપાય
સ્વાર્થી–મતલબી

સોબતી=ભાઇબંધ
પરગજુ=પારકાનું ભલું
કરનાર
ધર્મે=સહેજે
મોટામનવાળાં=ઉદાર
દીલવાળાં
રસ્તો=રીત
હળીમળી=સંપસંપીને
તજવાથી=છોડી દેવાથી
ફાવ્યું=ઠીક પડયું
ભુંડીરીતે=ખોટી રીતે
દોષ=વાંક
દોસ્તદાર=ભાઇબંધ

પાઠ ૭૮ મો.

વાસ=ગંધ
સખ્ત=જલદ, આકરી
ગરમ=ઉનો
ખુલ્લુ=ઉઘાડું
છોબંધ=ચુનો દીધેલ
ટકાઉ=મજબુત
પદાર્થ=વસ્તુ

પાઠ ૭૯ મો.

કારખાનાં=સંચા
દરજાતનું=જાતનું
પ્રકાશ=અજવાસ તેજ
જોત=લાઇટ
સ્થિર=સરખી

સાવચેતી=સંભાળ
આગ=લ.હ્ય

પાઠ ૮૦ મો.

રમુજી=આનંદી, મજા
ઉપજાવે એવી
ખડખડાટ=ખળભડાટ
છાજલી=છજુ
ભચરડાઇ=ચગદાઇ
સોધવા=ગોતવા
ફસાઇ=સપડાઇ
ધાસ્તી=બીક

પાઠ ૮૧ મો.

ભોજનક્રિયા=ખાવાની
રીત
સાહેબલોક=અંગ્રેજ
તરેહ=રીત
ભેરવીભેરવીને=નાંખી
નાંખીને
અવધડવાળુ=ગુંચવણ
વાળુ
વેલા=દુઃખ
પ્રથમ=પહેલાં
વાના=જણસો ચીજો
સ્વાદે=મીઠાસે
ટગરટગર=તાકીતાકીને
સુઝેનહિ=ગમ પડે નહિ
કડકડીને=ઘણીજ

ધુણાવ્યું=હલાવ્યું
ગટગટાવીગયો=પીગયો
તરેહવાર=નવાઇ જેવું

પાઠ ૮૨ મો.

પરોણાને=મેમાનને
મેજ=મોઢા આગળ
રાખવાનું ટેબલ
ગભરાયો=મુઝાયો
એકઠા=ભેગા
ખુમચા=છાછરી થાળી
સુરગ=વાસ, ગંધ

પાઠ ૮૩ મો.

વેગળેથી=છેટેથી
સંઘ=ઘણા માણસો
ભેગા થઇને જાય
તે સાથ
મોકળો=પહોળો
વિસામા=થાક ખાવાની
જગ્યા
નામીચા=પ્રખ્યાત, જા
ણીતા
શિલાલેખ=પથ્થર ઉપર
લખેલો દસ્તાવેજ
ગ્રંથો=પુસ્તકો
કર=વેરો
ઉચકા=ઉધડા
માફકરાવ્યો=બંધકરાવ્યો

મરકી=કોલેરા, એક જાતનો રોગ
ટુંક=શીખર
પથરાય=ફેલાય

પાઠ ૮૪ મો

જવલ્લેજ=ભાગ્યેજ

પાઠ ૮૬ મો

માંડળીક=ખંડીઆ
તહેનાતમાં=હજુરમાં
પ્રવીણ=જાણીતો
પુરોહિત=કારભારી
પ્રસન્ન=ખુશી
ગમ=સમજ
સત્તા=હુકમ
સ્વતંત્ર=કોઇના તાબામાં નહી તે
ખજાનચી=ખજાનાનો ઉપરી ટ્રેઝરર
છતાં=તોપણ

પાઠ ૮૭ મો

છડો=એકલો
છોટે=નાનો
છેક=ઘણો
પિતા=બાપ
પાળીપોશી=ખવરાવી પીવરાવી
રૂડી=સારી
રાજીરાજી=ખુશીખુશી
ભલા=સારા
આભાર=પાડ, ગુણ
કીધો=કર્યો
જે ઘડી=જે વખતે
આપે=તમે
હાજી હાજી=હા હા
કદિ=કોઇ દિવસ
આણી=લાવી
અંતરે=મનમાં
મુખે=મોઢે
શિક્ષા=શીખામણ
શીખાવી=આપી
સુધાર્યો=સારો કર્યો
ભલી=સારી
ભેદ=રસ્તા
સિધા=પાંશરા, સારા
કોટી કોટી=કરોડો કરોડો ઘણાં
છત્ર=છત્રી
પ્યાર=હેત
સહી=ખમી
કાયા=શરીર
અતિ=ઘણા
આણુત=લાવતા
કષ્ટ=દુખ
કંધી=કરી
પ્રાણથી=જીવથી
અત્યંત=ઘણું જ
વસ્તુ=ચીજ
આનંદ=હરખ
પાડ=ઉપકાર
ભૂલે=ચૂકે
પુત્રપાજી=નઠારોછોકરો
વડા=મોટા
દંડ=શિક્ષા
તજી=છોડી
વાંકમાં=ગુનામાં
દીલ=મન
સ્નેહ=હેત
રાંક=ગરીબ
આણી=લાવી
દેહે=શરીરે

પાઠ ૮૮ મો

કીધો=કર્યો
ઘુરી=નઠારી
જનોમધ્ય=માણસોમાં
ભાગ્યશાળી=નશીબવાન
ટેવ=હેવા
કીર્તી=આબરૂ
તુચ્છ=હલકી
ટાળી=મુકાવી
ગાજી=ફેલાઇ
લાવ=લાનો, ઓરીઓ
સદા=હમેશાં
ગુણ=ઉપકાર
ઉપાયો=ઘડાજો
તાત=બાપ
સર્જ્યાં=કર્યાં
નિર્ખતા=જોતા

જગાવી=જગાડી
નેત્રમાં=આંખમાં
બોલ=વચન
નીર=પાણી
મીઠામીઠાજી=સારાં
બાળ=બાળક
આપનો=તમારો
અજાણ્યો=અણસમજુ
આણ્યો=લાવ્યો
ઉરે=મનમાં
આજઆજી=આજ
જગંનાથજી=પરમેશ્વર, જગતનો નાથ
હયાતી=હેમખેમ
સ્નેહ=હેત
સેવનાં=સેવા
સદા=હમેશાં
ભણે=શિખે
ભક્તિ=સેવા
જ્ઞાન=સમજણ
રૂડા=સારા
ભાવથી=હોંશથી
શુભકામે=સારાકામે
છંદ=કવિતા
પિતુ=બાપ
રૂડું=સારૂં
રચ્યા=બનાવ્યા

પાઠ ૮૯ મો

નિમકહલાલ=ખાધાને સારૂં કરનાર
દાબ=જોર, તાપ
પ્રતાપ=અમલ
નજરાણાં=કીમતી ભેટ
વજીર=પ્રધાન, કારભારી

પાઠ ૯૦ મો

રમણીય=સુંદર
ખંત=હોંશ
દબદબો=ઠાઠમાઠ ભપકો

પાઠ ૯૧ મો

છાતી=હીંમત
તરેહ=જાત

પાઠ ૯૨ મો

અજ્ઞાની=સમજણ વગરના
વહેમ=શક
અણસમજુ=સમજણ વગરના
નજર=કુદ્રષ્ટિ
પ્રકારના=જાતના
વિશેષ=વધારે
વાસ=ગંધ
એકઠાં=ભેગાં
કરડી=આકરી
વિચારકરતોનથી=સમજતી નથી
ધગધગત=બળતા

પાઠ ૯૩ મો

પ્રયોગ=અજમાયેશ
ચીસ=રાડ
લગડી=ઢાળકી; લાકડી
અવાજ=સાદ
તપાસ=તજવીજ
કસર=ખામી
પરસેવો=સ્પર્શ
કારણ=મતલબ
ચોકસી=સંભાળ, તપાસ
મનડેકાણેરાખી=ચિત્ત સ્થિર રાખી
મંછા=મન
શંકા=શક

પાઠ ૯૪ મો

પરોણા=મેમાન
મધરાતે=અડધી રાતે
વંત્રીઓ=ડાકણો
આણ=સમ, દુવાઇ
રડવા=રોવા
ધાઇ=દોડી
ડોકવા=ખખડાવવા
બુમ=રાડ
ધુજવા=કંપવા
હામ=હીંમત
ચોટયાં=લાગ્યાં
રોણ=તોફાન
મચી=થઇ
શોરબકોર=રાડેરાડ, અવાજ
ઇંગિત=હકીકત

વિખ્યાત=જાણીતી
મશાણ=સ્મશાન, મુડદા બાળવાની જગ્યા
ફાસ્ફરસ=ઝેરી હવા
ઓક્સીજન=સારી હવા
પદાર્થ=વસ્તુ

પાઠ ૯૫ મો

દીલમાં=શરીરમાં
ઉતાર=મંગાવેલીજણસો
ઠગી=છેતરી
ભેદ=મર્મ
રતનજોત=વિલાયતી કપાસ
ચોકશી=ખાત્રી
તજવીજ=તપાસ
અજમાવી=વાપરી, કરી
હીંગ=વધારણી
વશીકરણ=વશ કરવાની વિદ્યા
અપશુકન=નઠારા સુકન
પોગળ=ગપ્પા

પાઠ ૯૬ મો

કાચો=પકવ્યાવિનાનો
અન=અનાજ
ધન=પૈસો
ભમે=ફરે
જયમ=જેમ
કાળ=મોત
ઉપડે=ઉપસે
ખાલ=ચામડી
ગાણાં=ગીત
ચડાવે=મુકે
ગાળ=નઠારા શબ્દ
આળ=તોહોમત
કુડા=ખોટાં
અગ્નિકેરી=દેવતાની
લક્ષ્મી=પૈસો
ઝાળ=જવાળા
પચે=રહે
ચોરીતણી=ચોરીની
સાહે=પકડે
ગળતાં=ગળી જતાં
સાપ=એરૂ
તજતાં=છોડી દેતાં
આપ=પોતે
હાલ=તરત
છીંડે=વાડને રસ્તે
છુટ=મોકળ
થોભ=અટકાવ

પાઠ ૯૭ મો

ધામ=ઠેકાણું
રચના=બનાવટ
બેઉમેર=બેતરફ
ગૌશાળા=ગાયો રાખવાનું ઠેકાણું

પાઠ ૯૮ મો

શણગાર=પોશાક
તલપુર=જરાએ
સુમારે=આશરે
ખરીદી=વેચાતુ લેવું તે

પાઠ ૯૯ મો

અંગે=પેટે
ગરસાજરેછે=કામ ચલાવે છે
આરા=ઘાટ, રસ્તા
સ્વચ્છ=ચોખ્ખુ
સદાવ્રત=હમેશાનું દાન
વસુલ=ઉપજ
ખીચોખીચ=પાસે પાસે

પાઠ ૧૦૦ મો

નસ=રગ
કળતર=પીડા
કરાર=સુવાણ
ઝારવું=ઉના પાણીથી શેકવું
ઇસ્પિતાલ=દવાશાળા
કડાકો=અવાજ
વેદના=પીડા
મુડદાલ=મુવાજેવુંનબળું શક્તિ વગરનું

પાઠ ૧૦૧ લો

પલળેલો=ભીનો
ગઠાઇ જાય=ગાંઠ પડી જાય
મળીજશે=એકથઇજશે
ધોરીનસ=મોટીરગ
લાગલોજ=એકદમ, તરત

પાઠ ૧૦૨ જો
ચતો=સવળો
પાસે=પડખે
હચમચી=ખળભળી
શ્વાસોશ્વાસ=દમપરદમ
લાગલાગટ=ઉપરાઉપર
છાલક=ઝાપટ

પાઠ ૧૦૩ જો
ટકર=જક
વતની=રહેવાશી

પાઠ ૧૦૪ થો
પાટવી=ટિલાટ, મોરો
બહેકેલો=છકી ગયેલો
ભુંડીચાલનો=નઠારી રીત ભાતનો
કુકર્મ=નઠારાં કામ
ગોઠીઓ=ભાઇબંધ
ગુનાહમાં=વાંકમાં
કોર્ટમાં=કચેરીમાં
ન્યાયાધીશ=ન્યાય કરનાર અમલદાર
શરમને લીધે=ઓળખાણને લીધે
સજા=શિક્ષા
અદાલતમાં=કચેરીમાં
સ્નેહી=ભાઇબંધ, હેતુ
ખાતર=વગે, માટે
તરફદારી=વગ
ક્રોધ=ગુસ્સો રીસ

બેઅદબી=અવિવેક
નધટે=નજોઇએ
ગુનેગાર=કેદીને
ચીડ=રીસ
ધડદઇને=એકદમ
લપડાક=ઝપાટ, તમાચો
ચોડી=મારી
ધીરજ=હીંમત
અપમાન=માનભંગ
અમલમાં—હુકમમાં

પાઠ ૧૦૫ મો

વીલો=ઝાંખો, બોડો
માથેચડાવી=માની
નિર્ભયપણથી=બીકવગર
હરખ=આનંદ
આતુર=તૈયારહોંશીલા
અમીર ઉમરાવ=મોટા અધિકારી
દુરાચરણી=નઠારીચાલના
દૂર=છેટે
તંગી=તાણ
ખચેનભે=ગુજરાનચાલે
દરમાયા=પગાર
શરમ=ઓળખાણ
ખબરદારીથી=હોંશીઆરીથી
લાયકી=વાજબીરીતે
બાહાલ=કાયમ

નિમકહલાલ=ખાઇને સાંઈ કૃત કરનાર

પાઠ ૧૦૬ ઠો
આપ=પોતાનું
ઢાંકે=છાનું રાખે
અંગ=શરીર.
રળેલું=કમાએલું
કુળ=વંશ
નિત્ય=હમેશાં
સવાઇ=સવા ગણી
કલંક=ખામી
વહેવાઇ=કામમાં લાગી
વિશ્વ=દુનિયા
જૂઠ=જૂઠું
સજ્જન=સારામાણસ
નુર=તેજ
વખાણે=વખાણ કરે
દેખ=જોઇ
દાતા=આપનાર
લજાયો=શરમાયો
પૂઠ=પાછળ
દીલદાઝે=મનબળે
શૂર=શૂરો
લાજે=શરમાય
કીર્તિ=આબરૂ
લહે=લે
કવિજન=કવિમાણસ
સપુત=સારો છોકરો
સકળ=બધા

સર્વે=બધા
ક્લેશ=જરા
ખુએ=ખોઇ નાંખે
નમે=પગેલાગે
દુષ્ટ=પાપી નઠારો
લાજ=આબરૂ
વેરી=દુશ્મન
રૂએ=રૂદન કરે
ધન=પૈસો
પાય=પગ
બાપીકો=બાપનો
છિદ્ર=છાનીવાત
ઓળે=લોપે
ખોલે=ઉઘાડુ કરે
આધીન=તાબે
લાજ=શરમ
કપુત=નઠારો છોકરો
થકો=થઇ
મરજાદા=વિવેક
અન=અનાજ
નવલહે=ન રાખે

પાઠ ૧૦૭ મો

લક્ષણ=આચરણ
કેવળ=તદન
જુદા=નોખા
છાતીવાળો=હિંમતવાળો
મશ્કરો=હાંસીઓ
તૈયાર=સામેલ
ચપળ=ચંચળ, ચાલાક
મધ્યભાગે=અરધેભાગે
આળસુ=સુસ્ત
સરદર=ઉપરી
હુકમમાં=તાબામાં
હસમુખો=આનંદી
છુટની=રજાની
ઠાવકું ઠાવકું=જોઇએ એવું પ્રસંગ પડતું
ફૂદાફૂદ=કેકાઠેક
કઠણ=અઘરૂં
ઉદ્યોગથી=મહેનત
ગેરહાજર=હાજરનરહે તે
ચોખ્ખી=સાફ

પાઠ ૧૦૮ મો

બેવકૂફ=મુર્ખ
એકલશૂરો=એકલો કામ કરનાર
નિભાવ=આધાર,ગુજારો
મહાવેલા=ઘણું દુઃખ
ખર્ચ આપતી=પૈસા આપતી
સંભાળને=ચાકરીને
ઉમેદ=હોંશ
ભરણપોષણ=પાલણ, પોષણ ગુજરાન
કમાતો=રળતો
કશુંએ=કાંઇપણ
હરખાશે=રાજી થશે
મગન=ખુશી
તુરંગ=વિચાર

પાઠ ૧૦૯ મો

વડો=મોટો
વહાલ=હેત
વાંજઆવે=થાકીજાય
વિસરી=ભુલી
મરજી=વિચાર ઇચ્છા
સહજ–ઝટ, જલદી
પાર પડત–થાત
સરદારી–ઉપરીપણું
પસંદ પડતું નહીં–ઠીક લાગતું નહીં.
મોટાઇ–બડાઇ, અભિમાન
કઠણ–અઘરો
જાતને–પંડને
યાદલાવી–સંભારી
મળતાવડો–મળી જાય એવો.

પાઠ ૧૧૦ મો

મહાસાગર–મોટોદરિયો
લગભગ–આશરે
ઘેરી–જાહેર
સહજ–જલદી
કોહાતું–ગંધાતું
ફેર–તફાવત
ખરાબો–કાંઠો
કહ્યા–કર્યા

પાઠ ૧૧૧ મો

અસલના—અગાઉના
અવસ્થામાં—હાલતમાં
જંગલી—સમજણ વગરના
તરેહવાર—નવાઇ જેવી
શોધી—ગોતી
બાપા—ખોલી
ઇશારત—નિશાની
મસળવા=ચોળવા
વાયદાસર—ઠરાવ પ્રમાણે
અબઘડી—હમણાં
વાહણુ—પરોડીયું, સવાર
પાર—આરો
મધુર=આનંદ ઉપજે તેવા, મધુરા
ગ્રંથમાં=પુસ્તકમાં
આવકાર—માન
પોતીકા—પોતાના
ચારેમેર—બધીતરફ
ધુમટો—લાજ
પ્રાર્થના—સ્તુતિ
ખરાદીલથી—સાચામનથી
ખાંધે—ખભે

પાઠ ૧૧૨ મો

પારણા—ઘોડીઆ જેવું
નકશી—સારી કારીગરી વાળું
પીડપર—વાંસા ઉપર
ખુલ્લું—ઉઘાડું
અઢિંગીને—ઓઠીંગણુ દઇને
સુંદર=સુશોભિત, સારા
તરેહના—જાતના
માલમ—ખબર
વેચવાસાટવાના—લેવા દેવાના
પક્કા—ખંધા
ચાપાચીપીઆ—ચેપી, મસેળીયા
ખંધા—લુચ્ચા
ફેરા—આંટા
લલચાયું—લોભાયું
વારાફરતી—એકપછીએક
દિલગીર—ઉદાસ

પાઠ ૧૧૩ મો

ખુંધી છોડી—ખુંધવાળી છોડી
ડાહી—સમજુ
હસમુખી—આનંદી
ચિત્ત—મન
ખોડી—લુલી, લંગડી
બેડોળ—કદરૂપી
ઉતરીગયેલું—રીસાળવું.
હીંગણી—નીચી
બેઢંગુ—કદરૂપું ખરાબ
કેડે—પાછળ,વાંસે,પુંઠે
ખિજવવા—પજવવા,ભડકાવવા.
ખોડંગતાંખોડંગતાં—લુલાલુલા
ચાળા—ઢોંગ
શામિલ—તૈયાર, સાથે, ભેગી
બહાવરી—ગાભરી
હૈયુંકઠણરાખીને—મનમાં હિંમત રાખીને
લગભગ—લગોલગ,પાસે
પજવોછો—કનડોછો
લાજ—શરમ
દીંગ—છક
શરમાઇ—ભોંઠીપડી, લજવાઇ

પાઠ ૧૧૪ મો

થરથરી—કંપી
ધીમીપાડી—શાંતકરી.
વેગળે—છેટે
સરત—ખબર
બેનપણીઓ—ગોઠણો
શોધવા—ગોતવા
કોઇફેરો—એકેવખત
સુઝયો—જડયો
ચણીઓ—ઘાઘરો
દહાડો વળે=કામ થાય
ઘુંટણપુર=ઢીંચણસુધી
આશરેઆશરે—અડેઅડે અનમાન

પાઠ ૧૧૫ મો

ચોખ્ખી=સાફ
પછાડી=પાછળ
ભાત ભાતના-જાતજાતના
ધ્રાળ-ધ્રાસકો
હાય-શકિત
અકળાઇને-મુંઝાઇને
રડે છે=રોવે છે.
દિલાસો=હિંમત
મીઠાં=સારાં
સરભરા-ચાકરી
વીતેલી=થયેલી, પડેલી
વાટ=રાહ

પાઠ ૧૧૬ મો

વિસામો=થાક, આરામ
વિસરી=ભુલી
ઉગારી=બચાવી
સંકટને સમે=દુઃખને વખતે
સહાય=મદદ
ખાર-દાઝ
અપરાધ-ગુના
ક્રોપકરે-ગુસ્સે થાય
માફ-ક્ષમા
દોહિલી-દુઃખી, હેરાન

પાઠ ૧૧૭ મો

ગગન-આકાશ
કમર-કેડ
વછુટા-નોખા, જુદા, છુટા
અંગ-ભાગ

પાઠ ૧૧૮ મો

સઢ-ધજા, વાવટો
દુર-છેટે
નિશ્ચય-નક્કી
અટકળ-અનુમાન, કલ્પના
સંદેહ-શક
અચંબા-નવાઇ
ભાસે-લાગે, દેખાય
લટકતાં-ટીંગાતાં

પાઠ ૧૧૯ મો

સૃષ્ટી=દુનિયાં
માનવી=માણુસ
સમે=વખતે
વનમોઝાર=વગડામાં
સૌ=બધા
વસ્તા=રહેતા
ડરતાં=બીતાં
થકી=થી
લગાર=જરાએ
પેરણુ=પહેરવાને
વેઠતાં=ભોગવતાં
વનમાં=વગડામાં
દેહે=શરીરે
વશીને=રહીને
અતુળ=ઘણુંજ
સંપતણી=સંપની
સહાયથી=મદદથી
મતિ=બુદ્ધિ
બન્યા=થયા
સાર=સારી
ભલાં=સારાં
સુસંપ=સારોસંપ
બહુ=ઘણા
અડચણુ=હરકત
જન=માણુસ
બંદોબસ્ત=ધારા
અબળ=બળવગરના
સબળ=બળવાળા
દુર=નાશ
જરૂર=નક્કી
સઘળાં=બધાં
સાંપડે=મળે
શોક=દીલગીરી
લાજ=આબરૂ
સંપતી=દોલત
વખાણે=વખાણ કરે
તાંતણો=તાગડો
જુથ=જથ્થો
કુટુંબમાં=ભાઇભાંડુમાં
ઝુંડમાં=જથ્થામાં
શત્રુ=દુશ્મન
એકલ=એકલું
ટકે=રહે
ઉડીજાય=નાશ પામે

છેદેભેદે=ભાગે તોડે
કોટ=ગઢ
નિજ=પોતાની
તસ્કરનો=ચોરનો
પાસ=પાસેના
ત્રાગ=શોક
ધૂવે=ધોળ નાંખે
મેહ=વરસાદ
ધકાવે=ખેંચે
પ્રોઢ=મોટી
ઉપજે=થાય
રચીએ=બનાવીએ
માનવી=માણુસ
ઠામે=ઠેકાણે
સૌ=બધા

પાઠ ૧૨૦ મો

ચોખ્ખોવેહેવાર-સાચી લેવડ દેવડ
ખરીદ-વેચાતું લેવું તે
પ્રકારે-રીતે
માપ-ભરત
કસર-ખામી
સુલમાં-કિમતમાં, ભાવમાં
સાટું-ઠરાવ
શરત-બોલી, ઠરાવ, કરાર
દામ-પૈસા
ઉંધી-ખોટી, અવળી
ગરજ-પરવા, ઓશીઆળ

પાઠ ૧૨૧ મો

વાજબી=ખરૂં
ભરૂસો=વિશ્વાસ
મનવાળવું=સંતોષ સખવો
બલા=પાપ
ગેરવાજબી=અણઘટતું
ન્યાલ=પૈસાદાર
અધર્મ=પાપ
ઉઘાડો=જાહેર
વક્કર=બોજ વહેવાર ભોભો
દંડ=શિક્ષા
બચ્યો=ઉગર્યો
અંતે=છેવટે
જે=જય સારૂં
ખે=નાશ
સોદો=માલ

પાઠ ૧૨૨ મો

વિના=વગર
આપનો=પોતાનો
ટેકવાળા=નિયમવાળા
બોલીવાળે=બોલીજાય
બોલ=વચન
પાળે=પાળી શકાય
ટેવ=લક્ષણ
નઠારો=ખરાબ
પુગે=પુગેપુરો
નરો=પુરૂષો
બોલ=વચન
ઘટે=ઓછી થાય
તોલ=આબરૂ
ભરોંસો=વિશ્વાસ
વેણ=વચન
અરે=હે!
શોક=દીલગીરી
ફરે=મનમાં
જાશો=જવાદેશો
કશો=કાંઇપણ
આણું=લાવું
ધીર=ધીરજ
નાણું=પૈસો
ન=નહીં
ધરો=રાખો
ધારી=લાવી
સુણ્યા=સાંભળ્યા
વેણમાં=વચન પાળવામાં
શરવીરો=બહાદુર માણસ
અનાદિ=જુનો,અસલનો
લાજ=આબરૂ
સત્યવાદી=સાચું બોલનાર
લાભકારી=ફાયદાવાળી
કહે તે કરે=બોલે તે પાળે
ખોટો=નઠારો
માનવી=માણસ

માન=આબરૂ
ખુએ=ખોઇ નાંખે
ઉતારી=ઓછું કરી
ચર્ણ=પગ
લહે=લે
બકે=લવે
હાટે=કરડે
ઉપમા=સરખાવવું
લજ્યા=લાજ
લબાડી=બકનાર, બોલી ને નહી પાળનાર
જોમ=લાયક
વારી=વખત
સરે=થાય
ઉપજે=થાય
રંગે=રાતે
લાભ=ફાયદો
ભલા=સારા
બારી=ઘણો
કેણ=વચન
ફરી=જંપો
રૂડાં=સારાં
શક્તિ=બળ
ઉંચા ઠામે=સારે ઠેકાણે
છંદ=કવિતા
કાચી=ઓછી
રચ્યા=બનાવ્યા

પાઠ ૧૨૩ મો

લાલચ=આશા
કેરીનાદહાડા=કેરીની મોસમ રતું
ઝુમી=લટી, નમી
દહસળકી=ખાવાનું મન થયું
સાખીઆં=સાખપરથી પડેલી કેરી
સ્વાદીષ્ટ=સારાં
માલિક=ધણી
ધીમે ધીમે=હળવે હળવે
વિસાત=માલ
લસ્યાયો=શોભાયો
ખોસ=તાણ
શરમ=ભોંઠપ
પસ્તાયો=અફસોસ આયો
મોટામનનો=ઉદાર
એકલપેટો=પોતાના પેટનું તાકનાર

પાઠ ૧૨૪ મો

માઠું=ખોટું ભુંડું નઠારૂં
ક્ષમા=માફ
અણબનાવ=કુસંપ
સાલસ=સારા
જીભ કે હાથ હલાવે=ગાળો દે કે મારે
વીલો=ઝાંખો ભોંઠો
પસ્તાય=અફસોસ કરે
અદાલત=દાઝ, ખાર
નુકસાન=ગેરફાયદો
ન્યાય=ઇનસાફ
ટંટો=કજીઓ
પતાવી=ચુકાવી
કમનશીબ=દુર્ભાગી નઠારા નસીબવાળો
નિર્ધન=ગરીબ પૈસા વગરનો
નીચ=હલકો
નિર્દય=પાપી
અમથા=ખોટા જુઠા
ચોપડી=દઇ
જીભાજી=નઠારીબેઅદબી
ધમકી=બીક
ધ્યાન=મન નજર

પાઠ ૧૨૫ મો

પછવાડે=વાંસે, પાછળ
ખાતર=ઘાસછાણ વગેરેનો કોહેલો કચરો
ગોઠવણ=ઠીક ઠાક
નિત્યની=હમેશની
ઉછેર્યો=મોટો કર્યો
દિલ=મન
ખાટુ=ભેદ ઉપજે એવું
ઉમેદ=હોંશ
ભંગ=નાશ
જોમમાં=બળમાં
સજા=શિક્ષા
નિયમ=ટેક
યાદ=હૈયે

કઠણ=મુશ્કેલ
સગાવ્યો=દબાવ્યો

પાઠ ૧૨૬ મો

ચોળાચળ=લપ. પંચાત
રોપ્યા=વાવ્યા
ઠીકઠાઠ=બરાબર
ભૂંડાએ=નઠારાએ
કઠણ=આકરી
રૂડી=સારી
હરખાયો=રાજી થયો
મગન=ખુશી
ગાંઠવાળી=નકી કર્યું
વિસાત=માલ
સામુ=ઉલટું
વેગળો=છેટો, આઘો
ઓચિંતા=અચાનક અજાણે
એકઠા=ભેગા
ટટુ=નાનું ઘોડું
લગામ=ચોકડું
પાડ=ઉપકાર
કાળના=મોતના
મોઢામાંથી=પંજામાંથી
મરણતોલ=મુવાબરોબર
અવસ્થા=હાલત
ઝળઝળીઆં=આંસુ

પાઠ ૧૨૭ મો

રહેણી=ચાલ
ભલામણ=સારો અભિપ્રાય
ચાકર=નોકર, વાણોતર
ગુમાસ્તો=મુનીમ
અબઘડી=હમણાં
મીઠાસથી=ભલાઇથી
ખરેખરી=સાચેસાચી
મરજી=ઇચ્છા
નીચુ જોવાનું=શરમાવાનું
કાયર=હેરાન, કંટાળવું
શરત=ઠરાવ
ખોટા=જૂઠા
આચરણ=લક્ષણ
ખોટા=જુઠા
સુધારવા=સારા થવા
વાતપૂછજો=ખાત્રીકરજો
ધટારત=લાયક

પાઠ ૧૨૮ મો

પરઠણ=કરાર ઠરાવ
બોલીએ=શરતે
છો=ભલે
બલા=લપ
લક્ષણ=ટેવ
તજ્યા=છોડી દીધા
જાન=નુકશાન
બદલો=સાટું
સામર્થ્ય=શક્તિ બળ
શરમ=લાજ. ભોંઠપ
ચેન=ગોઠવણ ઠીક
ગભરાયાજેવો=રોવાજેવો મુઝાયા જેવો
હૈયુ=મન
ટાઢકવળશે=ઠીક થશે
ગળતેગળતેસાદે=ગરીબાઇથી
ખટપટ=તરખડ
ટેવ=લક્ષણ
વય=ઉમર
ભાવ=શ્રધા, આકીન
ખરામનથી-સાચાદીલથી
અપરાધ=ગુના

પાઠ ૧૨૯ મો

અહો=હે !
દેવ=પરમેશ્વર
પ્યારો=વાહાલો
આનંદ=હરખ
સદા-હમેશાં
પ્રાણથી=જીવથી
કૃપાનાથ=કૃપાવાળાધણી
દાસ=ચાકર
પૂર્ણ=પૂરો
અત્યંત=ઘણો
મહાકષ્ટ=મોટું દુઃખ
પુરો-પુરેપુરો
છેક-ઘણો
દિસો-દેખાઓ
આપની-તમારી
બુરો-નઠારો
પાપી=પાપ કરનારો

તથાપી=તોપણ
છાપ=નિશાની
પ્રાણી=જીવ
દયાવંત=દયાવાળા
છુટે=જાય
છાપો=કરો
કથા=વાત
કાચો=ખાલી
વૃથા=ફોગટ
શિરે=માથે
વાદ=તકરાર
થાપો=મૂકો
સમે=વખતે
બન્યો=થયો
આરામ=નિરાંત
બાળ=બાળક
સંતાપ=દુઃખ
શ્રેષ્ટબાપો=મોટાબાપ
આપદા=દુઃખ
સિંધુથકી=દરિયાથી
ઉગારો=બચાવો
સદ્ય=તરત, ઝટ
પ્રલે=નાશ
શોક=દીલગીરી
તારો=ઉતારો
સર્વ=બધા
સર્વથા=બધે ઠેકાણે
કૃપાળુપણે=મહેરબાની
  ની રીતે

સર્વદા=હમેશાં
સંકટે=દુઃખે
વિના=શિવાય
શુદ્ધ=ખ બ્રાળ
સાય=મદદ
વિલાપો=પોકાર
ધરૂં=લાવું, રાખું
આપઆગે=તમારા આ
  ગળ
અંતરે=મનમાં
દીન=ગરીબ
માફ=ક્ષમા
ભણું=બોલું
ભાખા=વચન
માપો=ગણો, ભરો
વડો=મોટો
વારે=મદદે
કશો=કાંઇપણ
વેગ=જુસ્સો
શોક=દીલગીરી
કલેશથી=કજીયાથી
ચડો=આવો
દ્રષ્ટિ=નજર
ફળાપો=બળાપો
કષ્ટનષ્ટાષ્ટક=દુઃખનાશ
  પામે એવા આઠછંદ
પ્રાર્થના=સેવા
સરે=થાય
થીર=ખસે નહિ તેવું

પ્રેમ=હેત
અર્થ=કામ
ઠામ=ઠેકાણું
પ્રાણી=માણુસ
આણી=લાવી
સર્વે=બધાં
રચ્યાં=બનાવ્યાં

પાઠ ૧૩૦ મો

ઓટલે=ચોરે
ધરડુપાન=ઘણો ધરડો
છેટેથી=આધેથી
છેક=ઘણો
કલ્યાણ=સારૂં
બહોળાવસ્તારી=ઝાઝા
  માણુસો
કોઠારૂં=વખાર, કોઠ
કને=પાસે
વડી=મોડી
ધાંટો=સાદ
યાદ=હૈયે
અકલની=બુદ્ધીની
દૈત્યની=રાક્ષસની

પાઠ ૧૩૧ મો

અગણોતરા=અગણોતેર
  ની સાલમાં (૬૯)
રાચરચીલું=જણસભાવ
વખાનામાર્યા=દુખના
  માર્યા
પરમુલક=બીજે ગામ

ડામાડોળ=ડુબતા
વાટે=રસ્તે .
વાવાઝોડું=પવનનુંતોફાન
બચાવ=કિનારે
અથડાઇને=અટકાઇને
વસ્તી=માણસ
બહોળી=ઝાઝી
દમડી=પાઇ
ઓજાર=હથિઆર
અડચણ=હરકત
ચમત્કારી=નવાઇની
રમુજ=મજા
ખેંચાઇને=ચંપાઇને
બિહામણું=ભયંકર બી
ક લાગે તેવું
નિહાળીને=તપાસીને
ગરક=છક
ગમ=સામુ, બાજુ
મીઠી=સારી

પાઠ ૧૩૨ મો

ભલમનસાઇ=ભલાઇ
પીઠપર=વાંસાપર
પલાણ=બેસવાનું
સપાટાબંધ=એકદમ
ફાળ=ધ્રાસકો
હોઇઆંકરીજશે=ખાઇ
જશે.
ફીકર=ઉચાટ, ચિંતા
પુછપરછ=પુછઆછ
પગોઠાં=અંગોઠા
દરકાર=પરવા

પાઠ ૧૩૩ મો

શરદી=ભેજ
રાનમાં=જંગલમાં
સ્વાધીનકર્યું=સોંપ્યું
સુંદર=સારો,શોભાયમાન
ચુકાવી=પતાવી
કાલાવાલા=આજીજી

પાઠ ૧૩૪ મો

જૂજ=થોડી
ભેટ=બક્ષીસ
ચાહતો=ઇચ્છતો
અલમસ્ત=જોરાવર
મસ્તાન=જબરા
વળવાનું=થવાનું
ઉદકપ્રવાહ=પાણીનુંવહેતું
વસેછે=રહેછે
મેળાપ=ભેગાથવું
જવલ્લે=કોઇકવખતે
તળેટીમાં=ભોંયમાં
ભમતું=રખડતું
ઘુમરાણ=રાડેરાડ, તોફાન
સંતાપેછે=દુઃખદેછે

પાઠ ૧૩૫ મો

ચર્ચા=હકીકત
ઓળા=પડછાયા
તપાશી=ધારાને
પારદર્શક=આરપારદેખા
ય તેવું
સદ=ખબ વાવટો
ડર=બીક
વાતપ્રવાહ=પવનનો સ
પાટો.
ચીંથરૂં=ભઠાંછું
અચંબો=નવાઇ
મશ્કરી=હાંસી
ધનધન=વાહવાહ
સરખાવી=મેળવી, મુકા
બલો કરી
મગતરા=તણખલા
મુકામ=રહેવાનું
ચપટીવારમાં=થોડા વ
ખતમાં

પાઠ ૧૩૬ મો

સટદઇને=ઝટદઇને
ખોમાં=ખાડામાં બખો
લમાં
પોતીકા=પોતાના
તરાપો=પાટીઆનું પલાણ
ઝડપથી=ઉતાવળથી
સડસડાટ=એકદમ
જીકર=માથાકુટ, જક
કજીઓ=તકરાર
બડબડતો=લવલવતો
ટાઢો=નરમ, શાંત
સમરી=સુધારી
અનેકપ્રકારનું=ઘણી જા

તનું
વૈભવ=મજા, સુખસા
યબી
પાઠ ૧૩૭ મો
ટોળું=જથ્થો
ભાળ=ખબર
ઉષ્ણુતાઇ=ગરમી
છાતીવાળો-હીંમતવાળો
વીગતવાર=તમામ હ
કીકત
ગણતીમાં=લેખામાં ગ
ણતરીમાં
ઉલટો=જુદો
પિમાસણ=પસ્તાવા
ખુલાસો=વાત
શકિત=સત્તા, બળ
પાઠ ૧૩૮ મો
ધાતુ=લોઢું પીતળતાંબુ
સજ્જડ=મજબુત
વેલા=દુ:ખ
વરાળીઓ=વરાળની શ
કિત
પાઠ ૧૩૯ મો
દોલતવાળા=ધનવાન,
પૈસાવાળા
ધન્યછે=શાબાશ છે
નવરા=કામ વગરના
સસ્તી=સોંઘી
મનસુબો=વિચાર

પસારીશ=પહોળીકરીશ
પાઠ ૧૪૦ મો.
બાથ બાથા=બાઝંબાઝા
કામેલગાડવી=ઉપયોગ
માં લાવવી
પાઠ ૧૪૧ મો
પવનચક્કી=પવનથી ફરે
તેવો સંચો
લક્ષ=મન
મજેની=સારી
મણા=ખામી
આગ્રહ=તાણ
પાઠ ૧૪૨ મો.
મહિમા=મોટાઈ
હરી=પરમેશ્વર
વિરલો=કોઈકજ
બાળપણમાં=નાનપણમાં
હેતે=હોંશથી
ધરાવેછે=રાખેછે.
વનિતાઓ=સ્ત્રીઓ
રણછોડ=દેવુંછોડનાર
પાસ=સાથે પાસે
ખોડ=ખામી ચુક
સુરજી=સુરજના
જસું=જેવું
દેખે=ભાળે
પેર=રીત જેવાં
કશું=કાંઈપણ
કડવી=નઠારી

દામ=પૈસો
સુખમલ=સુખવાળો
પુંઠ=પાછળ
પાસ=પાસે
દાવાનળ=ત્રણુજ
પલાણ=ઠીંગાએલું
મંગળ=કલ્યાણ
પેર=રીત
ભાર=બોજો
ઉપડે=ઉચકાય
પનોતો=પરિવારવાળો
સુત્ર=સુતર
પુત્ર=છોકરો
ધનપાળ=પૈસાદાર
સેવે=રાખે
ધરણીધર=પૃથ્વી ધરનાર
સાર=સારાં
બોલ=વચન
ભાર બોજો
ઘેલાં=ગાંડાં
તોલ=વજન
ભલો=સારો
ભુલાવા ચુકાવવા
ભીખ=ભીક્ષા
સંતોષ=આનંદી
શીખ=શીખામણ
પ્રતાપ=જાણીતો
ચતુર=ડાહ્યા
પ્રીછે=જાણે

ચાડી=ચુગલી
મેડક=દેડકો

પાઠ ૧૪૩ મો

ચાલ=રીવાજ
છોડીદેવાય=મુકાય
જરૂર=નકી
મુખાઇ=મેવકુફાઇ
બને=થાય
ગળે ઉતારીને=સમજા વીને
ફેરફાર=સુધારો
લગ્નમાં=વિવાહમાં
ભુંડાંગીત=નઠારાંગાણું
ખાદીનાં=વેજાનાં
સસ્તા=સોંઘા

પાઠ ૧૪૪ મો.

ફરક=ફેર, તફાવત
કદાચિત્ત=કોઇ વખત
લાંછન=બટો એબ
અટકળ=અનુમાન, અડેડો
ઘટારત=લાયક
તપાસવા=જોવા
જુના=આગળના

પાઠ ૧૪૫ મો.

આશીર્વાદ=સારીદુવા
ઇર્ષા=અદેખાઇ
એકાંતે=એકલા
શ્વાસ=દમ
રોજરોજ=હમેશાં
ફેરાં=આટા
કૃપા=મહેરબાની
સલાહ=મત
ફજેતી=ગેરઆબરૂ
દેવડીએ=ડેલીએ
વાટ=ગહ
ખાડોખોદેતેપડે=કરે તેવું ભોગવે.

પાઠ ૧૪૬ મો

ખોટું=નઠારૂં
ઠીક=સારો
વહેવારમાં=લેવડદેવડમાં
ફેરફાર=તફાવત
ઝીણીનજરે=વિચાર કરીને
નિશ્ચય=નકી
ઢાંકણું=બંધ
પરાક્રમ=જબરાં કામ
આરંભ=શરૂઆત
ઓચિંતી=એકદમ
ફગી=ફરી
ડગલુ ભરવાની=કામ કરવાની
ફિટકારથી=તુચ્છકારથી
ઉલટ=હોંશ
ડગમગતું=ફરતું અસ્થિર
મદદ=હિમતવાન પુરૂષ
વસ્યું=રહ્યું
મચે-હીંડે
વેઠે=ભોગવે
કાચા=ઓછી હીમતવાળા
પાકા હૈયાવાળા=ખરી હીમતવાળા

પાઠ ૧૪૭ મો

ખડબચડા-વાંકાચુકા
રમણીય=શોભાયમાન
પુષ્કળ=ઘણા
આશ્રય-સ્થળ

પાઠ ૧૪૮ મો.

ખુબસુરત-ભવ્ય સુંદર
બારીક-ઝીણું સુક્ષ્મ ખુબી વાળું
આડોઆંક-તાજુબ પમાડે એવું અવહદ કારીગરીવાળું
નકર-કઠણ
ખણ્યા=ટોચ્યા

પાઠ ૧૪૯ મો.

ભલો=સારો
દીલ=મન
મેહ=વરસાદ
દીઠો=ભાળ્યો
દુરથી=છેટેથી
ભાવ્યો=ગમ્યો.
દીસે=જણાય
ગિરિરાજ=પર્વતનો રાજા

દેખતાં=જોતાં	સુગંધી=સારોગંધ	તણે=ને
આકાશમાં=ગગનમાં	નિર્મળ=ચોખ્ખાં	પ્રસેવો=બહારો, ધામ
વીજજેવો=વીજળી જેવો	ઝરણું=ઝરણુ	પરાં=છેટેનાં
ટાણે=વખતે	વહે=જાય	જણાવે=બતાવે
બન્યાં=થયાં	ભલા=સારા	જતાંવેંત=જઈએ કે તરત
દીપે=શોભે	ઓપે=શોભે	ધુણી=દેવતા રાખવાને ખાડો
સોમ=ચંદ્રમા	દેવળોમાં=દેરામાં	જુક્તિ=મજા
કાઢી=ઉઘાડી	અગાડી=આગળ	ટેવો=ધારો
મહા=મોટા	વસે=રહે	જૈનનાં=શ્રાવકનાં
ઝુકી=નમી	ફુલી=ખીલી	ખ્યાત=જાણીતી
સ્વાદ=સ્વાદવાળો	વડાં=મોટાં	રચ્યાં=બનાવ્યાં
ઝુંડનાં=જથ્થાની	વાસ=રહેઠાણ	સ્થાન=ઠેકાણું
મિષ્ટ=મીઠો	બન્યા=થયા	કથા=વાત
વસે=રહે	રોજગાર=વેપાર	રૂડાં=સારાં
નીરના=પાણીના	બજારો=ચૌટાં	અતિ=ઘણાં
શીળો=ટાઢો	માલ=જણસ	જંગ=કાજે
વાયુ=પવન	રોજગારી=વેપારી	છંદ=કવિતા
હર્ણાં=હરણ	રૂડા=સારા	
નિત્ય=હમેશાં	તહાં=ત્યાં	

કવિતાના અર્થ.

પાઠ ૨ જો કવિતા ૧ લી મહારાણીની ગરબી.

(૧) હે પરમેશ્વર ! અમે એટલું માગીએ છીએ કે, એ ઘણાં હેતવાળી મોટી બાપ્પ *વિક્ટોરીઆ ઘણાં વર્ષ જીવો. તમે મહેરબાનીની

* વિક્ટોરીઆ—હાલમાં જે ઈંગ્લાંડના તખ્તપર બીરાજી આપણા પર કૈસરેહિંદ એ નામથી અમલ ભોગવતા તે મહાન પ્રતાપી રાણી તા. ૨૨—૧—૧૯૦૧ ના રોજ સ્વર્ગવાસી થયા.

કરીને એટલું આપો, તો અમે અમારા મનમાં પુરેપુરો આનંદ પામીએ. વિક્ટોરિઆ ઘણાં વર્ષ જીવો.

(૨) એનો ખસે નહિ એવો હુકમ અમારા ઉપર હજો. વળી મેહેરબાની કરીને એને હેમખેમ રાખજો, વિક્ટો૦ એને દિવસે દિવસે ચડતી કળા ને પૈસા થજો, વળી જાત જાતનાં વખાણ પામજો વિક્ટો૦

(૩) એના બધા દુશ્મનને મારી નાંખજો, અને એ નઠારા લોકોની મહેનત ફોગટ થજો. વિક્ટો૦ જગતના ધણીપણાને લાયક છે, એવી જયવાળી કુંવરીનો વધારે જય થજો. વિક્ટો૦

(૪) હે પરમેશ્વર ! એને ખુટે નહીં એટલી દોલત આપજો અને બધી વખતે એની મદદમાં રહેજો. વિક્ટો૦ હે મેહેરબાનીવાળા પરમેશ્વર ! એના બધા દુઃખ કાપી નાંખજો, કે જેની આબરૂ દુનિઆમાં ઘણી બોલાય છે.

(૫) જેના રાજથી બધાં માણસો સુખીઆં થયાં, એનો શણગાર અખંડ રહેજો. વિક્ટો૦ આકરાં દુખ હતાં તે મટી ગયાં અને શરીરે ઘણોજ આનંદ થયો.

(૬) એનો ચોખ્ખો અને વ્યાજબી ન્યાય આખી દુનિયામાં અમરપણાને પામજો. વિક્ટો૦ એની સારી આબરૂ દુનિયામાં પથરાજો કે જેથી કરીને ગુણવાન માણસ પોતાના પુસ્તકમાં ગાય. વિક્ટો૦

(૭) દયાવાળી ને સારા ગુણવાળી રાજસભા શોભિતી દેખાય છે. વિક્ટો૦ એને ચાર ગણી હિંમત મનમાં આવો. હે પરમેશ્વર ! એનું રક્ષણ કરો. વિક્ટો૦

(૮) જેમ અમરવેલીનો વેલો બહુ બહુ વધે છે, તેમ એનો વિસ્તાર વધજો. વિક્ટો૦ દલપતરામ કવિ કહે છે, કે હે સારા માણસો ! એ કુંવરીનો જય જય થાય એમ બોલો. વિક્ટો૦

(પાઠ ૧૭ મો) કવિતા ૨જી--સંપ વિષે.

જ્યારે સંવત ૧૩૫૧ ની શાલ હતી, ત્યારે દિલ્લીની ગાદીએ અલાઉદીન બાદશાહ બેઠો.

જ્યારે તેના કારભારી મલેકકાફુરને રાજ કરવાની મરજી થઇ, ત્યારે બાદશાહને ઝેર દઇ મારી નાંખ્યો, અને બાદશાહના કુંવરની આંખો ફોડી નાંખી.

પણ એક મહિનો ને પાંચ દિવસ સુખ ભોગવીને નઠારી રીતે મુઓ તમે જરૂર વિચાર કરીને જુઓ કે, સંપ છોડી દીધાથી સુખ થાય નહીં.

દિલ્લી વગેરે દેશોમાં જે જે રાજાઓ થયા, તેમાં જેણે સંપ ન રાખ્યો, તેઓ વગર મોતે મુઆ છે.

કોઇને કુંવરે મારી નાંખ્યો, કોઇને પોતાના ભાઇએ મારી નાંખ્યો, કોઇને પ્રધાને મારી નાખ્યો, અને કોઇને માબાપે (માવતરે) મારી નાંખ્યો.

સારી રીતે સંપ નં રાખવાથી રાજા અને ગરીબ માણસ દુઃખી થાય છે પૈસાથી કોઇ સુખ માનતું નથી, પણ સંપથીજ સુખ થાય છે.

(પાઠ ૨૯ મો.) કવિતા ૩ જી—પ્રાણીપર દયા રાખવા વિષે.

(૧) જુઓ કે પીડા થયાથી જેમ આપણું શરીર દુઃખી થાય છે, તેમ તે બિચારા પ્રાણીને દુઃખ દીધાથી તે પણ દુઃખી થાય છે તેમનામાં આપણા જેવો જીવ છે એમ નક્કી જાણીને, અહંકારમાં આંધળા થઇ પ્રાણીને મારશો નહીં. અરે ! મનમાં દયા લાવો અને પ્રાણીને દુઃખ ન દો.

(૨) જુઓ કે શરીરના બધા ભાગ પરમેશ્વરે બનાવ્યા છે. ને આંનો જરા પણ ભાગ તમારાથી લાખો ઉપાયથી બની શકશે નહિ. માટે વિચાર કરીને મનમાં ઘણી બીક લાવીને દીલમાં દયા લાવો. ને પ્રાણીને દુઃખ ન દો.

(૩) પ્રાણીને ગરીબ જાણીને તેનાપર એકદમ પગ મુકવો નહિ. અને હે મિત્ર ! તેને મારીને નક્કી ખુશી થશો નહિ. વળી તેને મારવાની વાત વધારે વખાણીને કહેવી નહિ. અરે !

(૪) આપણો ને એનો (બીજા પ્રાણીનો) બનાવનાર એકજ પરમેશ્વર છે. તથા પરમેશ્વરના મોટા મનનો દીધેલો પ્યાર તેમને પણ મળેલો છે. માટે તેમને હરવા ફરવાનું જે સુખ આપેલું છે તે સુખેથી ભોગવવા દેવું અરે !

(૫) પ્રાણીની શક્તિ ઉપરાંત ભાર ભરીને માર મારવો નહિ, અને એ બીચારા ગરીબ જીવના દુઃખનો વિચાર કરવો એ નઠારૂં કામ કરવામાં પાપ છે એવું જાણીને કોઇ દિવસ પાપનું કામ કરવું નહીં અરે !

(૬) જીવડાંના પગ ને પાંખો તોડી નાંખીને પાપનું કામ કરે છે પછી શુળીમાં પરોવી નઠારી રમત રમે છે. અને તાક માંડી તીર મારીને તેનો નાશ કરે છે. અરે !

(પાઠ ૩૩ મો) કવિતા ૪ થી–સ્વદેશ પ્રીતિ.

આ સારી ભારત ભુમીમાં નિરંતર રહ્યા છતાં આ મારો સારો દેશ, આ મારી સારી ભુમિ, મને પ્રાણથી પણ હમેશાં વહાલી છે એવું જે કોઇ નથી બોલતો, એવો બાપડો કોણ હશે ? (મતલબ કે કોઇ ન હોવો જોઇએ.)

જેનું હૃદય નિરંતર કઠણ વજ્ર જેવું રહેલું છે, અને જેને દેશની લગારે પણ દાઝ નથી, તથા જે જાણે છે કે, મારે કાંઇજ લેવું દેવું નથી (મ. મારે કાંઇ સંબંધ નથી) એવો કોઇ દુષ્ટ માણસ હશે તે પૃથ્વીને ભારે મારે છે.

કદાપી તે બહુ પૈસાવાળો, સ્વરૂપવાન અને મોટા રાજ વૈભવ વાળો હશે, તોપણ તેને સારા માણસો વખાણશે નહીં કારણ કે કાગડા અને કીડાની પેઠે તે પેટ ભરે છે.

ખરો સ્વદેશાભિમાની તેજ કે, દેશીઓનાં દુઃખ મટાડે અને હજારો માણસોનું હમેશાં પાલન કરે; વળી લોકના ભલામાંજ ફાયદો ગણે, તો તેને પુરેપુરા પ્યારથી કોણ ન જુએ ? (મ. બધા જુએ)

(વિદ્વાન હોઇને) દેશના ભલાને માટે વિદ્વતાનો ઉપયોગ કર્યો નથી, અને (પૈસાદાર છતાં) લોકના ભલાને માટે પાઇ વાપરી નથી, વળી (પોતાના દેશના ભલાને માટે મગરૂરી ધરાવતાં છતાં) સ્વદેશાભિમાનનાં કામ કર્યાં નથી. તેણે પોતાની ફોગટ જીંદગાની ગુમાવીને (જીંદગીનું) શું સાર્થક કર્યું ? (મ. કાંઇ નહીં)

ભાગ્યશાળી પુરૂષ પરદેશમાં ઘણો વખત રહીને પોતાના વતનમાં જાય, અને જ્યારે વિખુટાં પડેલાં સગાંવહાલાં, તથા સ્વદેશ ભુમિને હેતથી મળે, ત્યારે કહો કે, આનંદનાં આંસુ કોને ન આવે ? (મ. બધાને આવે.)

(પાઠ ૩૮ મો) કવિતા ૫ મી—વિચારીને બોલવા વિષે.

(૧) સારાં વચનથી હમેશાં હેત વધે છે. અને નઠારાં વચનથી હમેશાં કજીઓ થાય છે. માટે કાંઇ પણ વિવેક લાવીને હે ભાઇ ! વિચારીને વચન બોલો.

(૨) સારાં વચનથી બધી દુનિયા વખાણ કરે છે, અને નઠારાં વચનથી માણસોમાં આબરૂ જણાતી નથી. માણસની ચડતી પડતી જીભથીજ થાય છે. માટે હે ભાઇ૦

(૩) જુઓ કે, માણસો પોપટને ઘેર પાળે છે, અને ઘુડ પોતાના માળામાં પણ સુખે સુખ રહેવા પામતું નથી. એ બધું બોલીનું કારણ જાણીને હે ભાઇ૦

(૪) હે ભાઇ! સારી જીભે સારૂં બોલીને સારાપણું તો લે! અને નઠારી જીભથી લોક નઠારૂં બોલસે. પછી ભલે ગરીબ, રાજાનો કુંવર, કે રાણી હોય! માટે હે ભાઇ૦

(૫) સારાં વચનથી દુધ, દહીં ને ઘી દેસે. અને જેની બારે કિંમત બેસતી હશે, તે થોડી કિંમતે આપશે. પણ નઠારાં વચનથી કોઇ પાવળું પાણી પાશે નહીં. માટે હે ભાઇ૦

(૬) માણસો મોઢેથી જે વચન બોલ્યા, તે જેમ થુંકેલું પાછું ગળાતું નથી. તેમ બોલેલું વચન પાછું મોંમાં લેવાતું નથી પણ પાછળથી પસ્તાવો ને નુકશાન થશે. માટે હે ભાઇ૦

(૭) છરાનો ઘા વાગ્યો હોય, તો તેનો ઉપાય ઝટ મળે છે. જેમ કાચની કોઠી કાણી થઇ તે મટતી નથી, તેમ નઠારાં વચનનો ઘા કોઇ દિવસ રૂઝાતો નથી. માટે હે ભાઇ૦

(૮) સારો કે નઠારો તોપરૂપી અવાજ હવામાં એકદમ જતો હોય, તો તમે કહો કે એ કેમ રોકી શકાય? (મોઢામાંથી નીકળેલો સારો કે નઠારો અવાજ રોકો શકાશે નહીં) માટે હે ભાઇ૦

(૯) વિચાર કરીને વચન બોલશો, તો કોઇ દિવસ તમારૂં કામ બગડશે નહીં ×**દલપતરામ** કવિ કહે છે, કે સારા માણસોજ ગંભીરાઇ રાખે છે,

---

× દલપતરામ—શ્રીમાળી બ્રાહ્મણ હતા, અને આ કવિ અમદાવાદમાં રહેતા.

(પાઠ ૪૮ મો) કવિતા ૬ ઠી માનો ગુણ ભાગ ૧ લો.

(૧) હું નાનો બાળક હતો, ત્યારે ઘોડીઆમાં સુતો. તે વખતે ઘણો રોઉં, તો મને છાનુ કોણ રાખતું ? અને મને દુખી જોઇ દુખી કોણ થાતું ? હે ઘણા હેતવાળી દયાળી મા તું જ૦

(૨) પોતે ભીનામાં સુઇ મને સુકામાં સૂવાડે, અને હું મારા શરીરે દુઃખ પામું, તો પોતે સારૂં સારૂં ખાવાનું છોડી દેતી. મારા સુખને માટે કડવાં ઓસડ કોણ ખાતું ? હે ઘણાં૦

(૩) મને છાતી સાથે લઇને બચી કોણ લેતું ? અને સારૂં સારૂં ખાવાનું છોડી દઇને મને કોણ આપતું ? વળી મોઢેથી સારાં હાલરડાં મને કોણ ગાતું ? હે ઘણાં૦

(૪) હું પડી જાઉં કે અથડાઇ જાઉં, તો ખમા ખમાના વચન બોલી આંખમાંથી હેતના પુરાં આંસુ કોણ લાવતું ? અને પછી પોતાનું દુધ કોણ પાતું ? હે ઘણાં૦

(૫) મને પરમેશ્વરની સેવા કરવાની કળા કોણ કેતું ? જેથી કરીને દુઃખ ને પાપ જાય ને મોક્ષ મળે. મનમાં ફિકર રાખી મારૂં સારૂં કોણ ઇચ્છતું ? હે ઘણાં૦

(પાઠ ૪૯ મો) કવિતા ૭ મો માનો ગુણ ભાગ ૨ જો.

(૬) જેમ પાણીની સાથે માછલીનું હેત લાગેલું છે તેમ તારૂં હેત જગતું સુધી તેવું છે. તે હિસાબે ગણવાથી ગણી શકાતું નથી હે ઘણાં૦

(૭) તેં જે કઠણ અને ઘણાં મુલવાળી ચાકરી કરી છે, તે શુ હું ભુલી જઇશ ? હમેશાં તારો ચાકર થઇને તેનો બદલો વાળી આપીશ હે ઘણાં૦

(૮) હે આનંદના આપનાર પરમેશ્વર ! મને મારી માએ જેવો ગુણ કર્યો છે, તેનો બદલો વાળવાને હમેશાં તું યોગ્ય વખત આપજે હે ધણી૦

(૯) આ આઠ છંદ સાંભળીને શીખે, અને પછી હેતથી હમેશાં મોઢે કરે, તો પરમેશ્વર રાજી થઇ બધે ઠેકાણે સુખી રાખશે, આવા સારા છંદ દલપતરામ કવિએ બનાવ્યા છે.

(પાઠ ૫૮ મો) કવિતા ૮ મી–શામળભટની રામસ્યા.

(૧) એક પુરૂષે બીજા પુરૂષને ગળ્યો, તેથી તેનું શરીર શોભે છે, હે ! સારા માણુસો તમે સમજો, ઉત્તર જામો (મતલબ કે માણુસ જામો પેહરે છે, એટલે જામો માણુસના શરીરને ગળે છે.)

(૨) સારા કુળમાંથી પેદા થઇ, ને તેના બાપના બાપ સાથે લગ્ન કરયું. (મેળવણ કરયુ) હે સારા માણુસો! તમે સમજો ઉત્તર છાશ (દુધનો બાપ દહીં, ને દહીંનો બાપ છાશ.)

(૩) છસંગ ગારે છે, પણ હણીયું નથી. મોં ઉંચું છે, પણ મોર નથી. હે ! ડાહ્યા માણુસો તમે સમજો, ઉત્તર દેડકો.

(૪) પીળો છે. પણ પોપટ નથી. કાળો છે, પણ નાગ નથી, ઉડે છે પણ કાગડો નથી. ઉત્તર ભમરો.

(૫) સ્ત્રી છે, પણ બળ વગરની નથી. કાળી છે, પણ કોયલ નથી. દરમાં રહે છે, પણ નાગણ નથી એનો જવાબ બોલ ? ઉત્તર તરવાર.

(૬) બાજે છે પણ વિદ્વાન નથી પુર્યો છે પણ ચોર નથી ડાહ્યા માણુસો તમે સમજો કે મીઠું મીઠું બોલે છે, પણ મોર નથી ઉત્તર પોપટ

(પાઠ ૬૯ મો) કવિતા ૯ મી-ભલું ભુંડુ કરવા વિષે.

(૧) માણસનાં મીઠાં વચન મોગરાના બી જેવાં છે, અને કડવાં વચનને કૌવચના બી જેવાં કહેવાં. મોગરાના બીમાંથી કૌવચ કોઇ દિવસ થાય નહિ, તેમજ કૌવચમાંથી મોગરો થવાની જરા પણ આશા રાખવી નહિ. (મતલબ કે સારાં વચનમાંથી નઠારાં વચનની આશા લાવવી નહિ.)

(૨) એકવાર આપણે વિવેકથી વિચાર કરીને જુઓ, કે જેવાં બી વાવીએ તેવાં ઝાડ ઉગે. (મતલબ કે જેવું કરીએ તેવું ફળ પામીએ) હેત અને અદેખાઇ મેળવવાનો ઉપાય આપણાજ હાથમાં છે તેમાં દલપતરામ કવિ કહે છે, કે દુનિયાનો વાંક કાડવો નહિ.

(૧) નમસ્કારનાં વચન કહ્યાથી નમસ્કારનાં વચન સાંભળો અને તમે કદી વાંકુ બોલો, તો તે તમારૂં વાંકુ બોલશે. સારાં વચન કહ્યાથી સારા વચન સાંભળો. લુચ્ચો કહ્યાથી લુચ્ચો કહેશે ચોખ્ખાઇના વચન કહ્યાથી ચોખ્ખાઇના વચન સાંભળો. અને ગોબરો કહ્યાથી આપણને ગોબરો કહેશે. માણસોમાં માણસ જેવાં વચન બોલે છે તેવાજ તુરત ઉત્તર મળે છે.

(પાઠ ૮૭ મો) કવિતા ૧૦ મી-પિતાની સેવા ભાગ ૧ લો.

(૧) હું જ્યારે નાનો છોકરો હતો, ત્યારે મારા બાપે મને ખવરાવી પીવરાવીને મોટો કર્યો, અને સારી રીતે રાજીરાજી રાખતા હે પિતાજી! એ સારો ઉપકાર હું કેમ ભૂલી જાઇશ ?

(૨) મેં જે વખતે છાતી ઉપર ચડીને મુક્કો તાણ્યો, તે વખતે આપ કોઇ દિવસ મનમાં રીસ લાવ્યા નહિ, અને મોઢેથી મેં જે જે કીધું, તે હા હા કર્યું હે પિતાજી!

(૩) સારી શિખામણ આપી સુધાર્યો, વળી વિદ્યા ભણાવી વિવેકમાં વર્તાર્યો. અને સારી વાતના સારા રસ્તા બતાવ્યા હે પિતાજી !

(૪) કોઇ દિવસ શરીરે ઘણાં દુઃખ વેઠીને, મને છાતીમાં લઇ છત્રીની પેઠે છાયા કરતા (મારૂં જતન કરતા) અને પોતાના જીવ કરતાં વધારે હેત લાવતા. હે પિતાજી !

(૫) મને જોઇને ઘણોજ આનંદ પામતા, અને મોઢેથી જે વસ્તુ માગું તે લાવી આપતા. એ બધા ઉપકાર જે નઠારો છોકરો હોય, તેજ ભૂલી જાય. હે પિતાજી !

(૬) હું મોટા વાંકમાં આવું, તો ગરીબ જાણીને મનમાં દયા લાવી થોડી શિક્ષા કરતા પણ હેત છોડી દઇને કોઇ દિવસ શરીરે દુઃખ દીધું નહિ હે પિતાજી !

(૭) મને ભણાવી ગણાવીને નસીબવાન કર્યો. તથા હલકી ને ખરાબ ટેવ મુકાવી; જેથી કરીને માણસોમાં આબરૂ ફેલાઇ રહી હે પિતાજી !

(૮) મેં જે સારો લાવો લીધો, ને જે હવે સારો લાવો લઇશ, તે બધો ઉપકાર હે પિતાજી ! હું તમારોજ ગણું છું. મારા સુખને માટે હમેશાં સારા ઉપાયો કર્યા. હે પિતાજી !

(૯) મને જોઇને આંખમાં પાણી લાવીને છાતી સાથે લગાવી હેતથી દાબતા, અને મ્હોડેથી મીઠાં મીઠાં વચન બોલતા. હે પિતાજી !

(૧૦) હું આજ સુધી અણસમજુ બાળક હતો, જેથી તમારો એક ગુણ મનમાં લાવ્યો નહિ. હવે હું આજથી જાણીતો થયો. હે પિતાજી !

(૧૧) જો પરમેશ્વર જીવતો રાખશે, ને હું ને તમે કેમજેમ

લશું, (જીવતા લશું) તો હમેશાં સાચા હેતથી તમારી સેવા કરીશ હે પિતાજી !

(१२) આ સારા છંદ હોંશથી જે શીખે, તો તે માબાપની શેવા કરશે, અને નઠારા થશે નહીં. સારૂં જ્ઞાન લઇ, સારા કામે વળગશે, આ સારા છંદ **દલપતરામ** કવિએ બનાવ્યા છે.

(પાઠ ૯૬ મો) કવિતા ૧૨ મી–ચોરીના માલ વિષે.

(૧) પકવ્યા વિનાનો પારો અનાજમાં ખાવો તેવોજ ચોરીનો પૈસો છે. કાચી હડતાલ ખાવી, તેવોજ ચોરીનો માલ છે. (મતલબ કે પકવ્યા વિનાનો પારો જેમ પચતો નથી, તેમ ચોરીનો પૈસો રહેતો નથી.)

(૨) માથા ઉપર જેમ મોત ફરે છે, તેવોજ, ચોરીનો માલ છે. કૌચને અડતાં જેમ ચામડી ઉપરથી આવેછે, તેવોજ ચોરીનો માલછે.

(૩) ગાળામાં જેવી ગાળો દે છે, તેવોજ ચોરીનો માલ છે. માથે ખોટાં તોહોમત મુકે છે, તેવોજ ચોરીનો માલ છે.

(૪) દેવતાની જેવી ઝાળ છે, તેવોજ ચોરીનો માલ છે. કોઇ માણસ જીવતી માખી ગળે, તે જેમ પચતી નથી તેમ ચોરીનો માલ પણ પચતો નથી.

(૫) આખા કોળાનું શાક થાય નહિ, અને વામીટામાં સાંગેલું જાય, તેનો જેવા જેવી મજા થાય; તેવાજ ચોરીનો માલ છે.

(૬) એક છછુંદરને સાપ મોઢામાં પકડે, તો તે ગળતાં પોતે તરત મરી જાય છે અને છોડી દે, તો તરત આંધળો થાય છે, તેવોજ ચોરીનો માલ છે.

(૭) માળી વાડને રસ્તે મોકળા રાખે, તો બકરૂં કાઢતાં ઉંટ પેસી જાય છે. અને ધ્રાંસ કાઢતાં સાલ પેશી જાય છે, તેવોજ ચોરીનો માલ છે, (મતલબ કે થોડું દુઃખ કાઢવા જાય, ત્યાં વધારે આવી પડે છે)

(૮) દહાડો કે રાત છાની વાત રહેતી નથી. અને વાત વાએ ઉડી જાય છે તેનો અટકાવ કરતાં થાય નહિ જેમ બિલાડી એક મોભારેથી બીજે મોભારે જાય છે, તેમ વાત પણ એક ઘેરથી બીજે ઘેર જાય છે.

(પાઠ ૧૦૬ મો) કવિતા ૧૩ મી–સપુત કપુત વિષે છપ્પા.

(૧) પોતાનું રળેલું ખાય, અને બાપથી સવાગણું કરે. પોતાના શરીરને હમેશાં કામમાં લાવીને કુળની ખામી હોય તે ઢાંકે.

(૨) જેનાં પાછળથી દુનીયા વખાણ કરે, ને જુઠું જોઇને જેનું મન દાઝે સારા માણસ, દાતાર, શૂરા, તેજસ્વી એઓના મનથી શરમાવ્યો શરમાય એવો હોય.

(૩) વળી જેની આબરૂના કવિ માણસ વખાણ કરે, અને ઉપલા બધા સારા ગુણ મનમાં લે, તો, +**શામળકવિ** કહે છે, કે હું સાચે સાચું કહું છું, કે બધા તેને સારો છોકરો કહેશે.

(૪) કુળની જરા પણ આબરૂ રાખે નહિ, અને બાપની દોલત પણ ખોઇ નાંખે. દુસ્મનને પગે જઇ માંથું નમાવે અને નહારા માણસ આગળ દુઃખનું રૂદન કરે.

(૫) કુળને કંલકીત કરે અને બાપનું વચન લોપે સારા માણસને દુઃખ દે, અને પોતાની છાની વાત હોય તે ઉઘાડી કરે.

(૬) પારકાને તમે થઇ અનાજ ખાય, અને લાજ કે વિવેક રાખે નહીં શામળકવિ સાચે સાચું કહે છે, કે લોકો તેને નઠારો છોકરો કહેશે.

(પાઠ ૧૧૯ મો.) કવિતા ૧૪ મી—સંપ વિષે.

(૧) જ્યારે દુનિયા થઇ, તે વખતે બધા માણસો વગડામાં રહેતા અને એક બીજાથી બીતાં, તે વખતે જરાએ સંપ નહોતો.

(૨) પહેરવાને છાલો અને પાંદડાં હતાં, અને ખાવાને વગડાનાં ફળ ને ફુલ હતાં, વગડામાં રહીને શરીરે ઘણુંજ દુઃખ ભોગવતાં.

(૩) પછી પરમેશ્વરે સંપ કરવાની સારી બુદ્ધિ આપી, અને એક બીજાની મદદથી સારાં ઘરબાર થયાં.

(૪) જેમ સારો સંપ ઘણો વધ્યો તેમ હરકત હતી તે ભાગી ગઇ અને માણસો દુઃખી ન થાય, એવા ધારા બાંધ્યા.

(૫) બળાવગરના ને બળવાળાં બધાં સુખી થયાં ને દુઃખ હતાં તે નાશ પામ્યાં. એ બધું કારણ સંપનું છે, તે તમે નક્કી જાણો.

(૬) બધાં સુખ સંપમાંજ રહેલાં છે. અને જ્યાં સંપ નથી ત્યાં દીલગીરી છે. સંપથી પૈસો મળે છે, અને માણસોમાં આબરૂના વખાણ થાય છે.

(૭) ત્રાગડો તોડવાની બધાની હિંમત હોય છે. પણ જથ્થો મળીને જાડું (રાંઢવું) થયું હોય, તો તે કોઇ કાપી શકતું નથી.

(૮) જો કુટુંબમાં સંપ કરીએ, તો પછી દુશ્મનથી કાંઇ થાય નહીં. ઝાડ પણ જથ્થામાંજ રહી શકે છે. ને એકલું હોયતો નાશ પામે છે.

(૯) છોકરાં પોતાની પાસેના પથ્થરા ભાંગી તોડી નાંખી દે છે પણ જો તેનો ગઢ બનાવીએ તો ચોરની બીક રહેતી નથી.

(૧૦) જ્યારે વરસાદનો ફેલાવ થાય છે, ત્યારે ધુળને ધોઇ, ખેંચી જાય છે પણ જો તેની મોટી પાળ બનાવીએ, તો તેનું સરોવર બને છે.

(૧૧) તેમ તમે બધા માણસો મળીને બધે ઠેકાણે સંપ કરો. અને દલપતરામ કવિ કહે છે, કે ભાગે પડતાં દુઃખ ને સુખ ભોગવો.

(પાઠ ૧૨૨ મો.) કવિતા ૧૫ મી બોલ્યું પાળવા વિષે.

(૧) નિયમ વગરના માણસો બહુ બોલી વાળે છે, પછી પોતાનું એકે વચન પાળતા નથી. તમે તેવી નઠારી ટેવ રાખશો નહીં. માટે જેટલાં વચન પાળી શકાય તેટલાં વિચારીને બોલો.

(૨) જે પુરેપુરૂ વચન પાળે છે. તેની આબરૂ વધે છે અને જેનું વચન જુઠું પડે છે, તેની આબરૂ ઓછી થાય છે. પછી સ્ત્રી કે પુરૂષ કોઇ તેનો વિશ્વાસ રાખતું નથી. માટે જેટલા૦

(૩) પૈસો જાયતો ભલે, પણ વચન જવા દેશો નહીં (અરે ! એ બાબત (પૈસો જવાથી) હું કાંઇ પણ દીલગીરી લાવતો નથી, મનમાં ધીરજ લાવીને એવી ટેક રાખો. જેટલા૦

(૪) ઘણા સાચું બોલનાર શૂરવીર માણસો સાંભળ્યા છે. તેઓ પોતાના વચન માટેજ મુઆ, એવી જુની રીત છે. અને તેમની આ લોકમાં ફાયદાકારી આબરૂ વધી. માટે જેટલા૦

(૫) જે બોલે તે પાળે તેને મોટા માણસ જાણવો. અને જે વચન ખોઇ નાંખે તેને ખરેખરો નઠારો માણસ જાણવો. અરે ! એતો પોતાની આબરૂ ઉતારી નાંખશે માટે જેટલા૦

(૬) જે કૂતરો ભસે છે, તે ઘણું કરીને પગે કરડતો નથી. માટે લબાડી માણસને કૂતરાની ઉપમા આપી છે. (મ. લબાડી માણસ કૂતરાની પેઠે લવલવ કરે છે) લવલવ કરવાથી આબરૂ જવાનો વખત આવે છે. માટે જેટલા૦

(૭) શરીરે સુખ થાય કે દુઃખ થાય, તોપણ રાતને દિવસ એજ રીતે રહેવું. (મતલબ કે બોલવું તે પાળવું) જેથી કરીને સારા લોકમાં ફાયદાકારા આબરૂ પામશો.

(૮) સુતાં ઉઠતાં અને બેસતાં સાચેસાચી વાત કહેવી જો તમારી શક્તિ કાચી હોય, તો મોટું વચન કહેવું નહિ. જેથી કરીને જંપીને સારે ઠેકાણે બેસશો. આ સારા છંદ **દલપતરામ કવિએ** બનાવ્યા છે.

(પાઠ ૧૨૯ મો) કવિતા ૧૬ મી કષ્ટનષ્ટાષ્ટક.

(૧) હે પરમેશ્વર ! હું તો તમારો હમેશાં ચાકર છું. અને હે પરમેશ્વર, તું મને મારા જીવથી પણ વધારે વહાલો છું. મને તમે ચણો હરખ આપો હે કૃપાવાળા ! મારૂં મોટું દુઃખ જે તે કાપી નાંખો.

(૨) હું પુરેપુરો નઠારો પાપી જીવ છું, તો પણ તમે તો દયા વાળા દેખાઓ છો, જો તમારી છાપ છાપો તો મારાં બધાં પાપ નાશ પામે. હે કૃપાવાળા !

(૩) સાચામાં સાચો સગો તો હે પરમેશ્વર ! તુંજ છું હું શી વાત કરીને ફોગટનો તકરાર કરૂં ? તમે મારા માથા ઉપર હાથ મુકો, તો બધું સારૂં થશે. હે કૃપાવાળા !

(૪) મને આ વખતે નિરાંત કોણ આપે ? અને તમે કહો કે

તમારા વગર માગ પાપ ને દુઃખ કોણ કાપે ? હું તો બાળક છું અને તમે તો મોટા બાપ છો, હે કૃપાવાળા !

(૫) મને આજ આ દુખમાંથી બચાવો અને દીલગીરી રૂપી દરિયામાંથી ઝટ ઉતારો, હે પરમેશ્વર ! મારા બધા પાપનો નાશ કરો, હે કૃપાવાળા !

(૬) તમે બધે ઠેકાણે હમેશાં મારી સંભાળ લીધી, અને મેહેરબાનીની રીતે દુઃખની વખતે મદદ કરી તમારા વિના અમારો પોકાર કોણ સાંભળે ? હે કૃપાવાળા !

(૭) હું તો મનમાં એક આપનીજ આશા રાખુ છું અને આપની આગળ ગરીબી વાણીથી બોલું છુ કે, મારાં પાપ માફ થવાને ગણુતરી કરો. હે કૃપાવાળા !

(૮) મોટા જુસ્સો લાવી મારી મદદે આવો. જ્યારે આપની નજર થશે, ત્યારે મારી તમામ દીલગીરી નાશ પામશે. પછી ફજીઓ કે બળાપો રહેશે નહીં. હે કૃપાવાળા !

(૯) દુઃખને નાશ કરનારા આ, આઠ છંદ વડે કોઇ પ્રાણી પુરેપુરૂં હેત લાવીને પરમેશ્વરની પ્રાર્થના કરે, તો તેનાં બધાં કામ થાય અને ખમે નહીં એવે ઠેકાણે બેસે આ સારા છંદ **દલપતરામ કવિએ** બનાવ્યા છે.

(પાઠ ૧૪૨ મો) કવિતા ૧૭ મી—નામ વિષે.

(૧) નામની મોટાઇ નાખે, એવો કોઇકજ વિરલો પુરૂષ હોયછે. નામતો હેરાણી હરી પાડે છે, પણ તે નાનપણમાંજ મરી જાય છે.

(૨) નામ તો રણછોડ હૈય છે પણ બાજ ભરે છે એ મોટી ખામી છે નામ તો જેગીદાસ હોય છે પણ પમે બે સ્ત્રીઓ રાખે છે.

(૩) નામતો સુરજના જેવું હોય છે પણ આંખે કાંઇ દેખતો નથી નામતો સાકર અને મીઠાની રીતના હોય છે પણ બોલી કડવી ઝેર જેવી બોલે છે.

(૪) હીરો મોતી અને ઝવેરદાસ નામ હોય છે પણ પાસે ખોટો પૈસો પણ હોતો નથી મંગળ સુખમલ અને કલ્યાણ નામવાળાની પાછળ ઘણુંજ દુઃખ વીંટાએલું હોય છે.

(૫) નામ તો વાઘ અને હાથીની રીતના હોય છે પણ તેનાથી શેર ભાર પણ ઉપડતો નથી. દેવકૃષ્ણને રામ જેવાં નામ વાળા કોણ જાણે કેવાંએ કામ કરે છે !

(૬) નામ તો પનોતો હોય, પણ છોકરો મળે નહી. નામ તો હીર હોય પણ સુતર રાખે છે. ધનપાળ નામવાળો ધંધો કરે. અને ધરણીધર નામવાળો મજુરીએ ફરે છે.

(૭) ગીરધર નામ ઘણાનાં સારાં હોય છે, અને દેવોબાઇ ભાર ઉપાડે છે. ડાહ્યો માણસ તે ગાંડા વચન બોલે છે. અને સાચા નામવાળો ઓછું તોળી આપે છે.

(૮) ભલો નામ ઝુલાવો ખવરાવે છે, અને સંતોષી નામવાળો ઓછું ખાય છે, રાજારામ કોઇ આગળ બીખ માગવા જાય છે અને પેલા નામવાળો બધાને શીખામણ દે છે,

(૯) નામ તો નાનો હોય, પણ ઘરડો હોય છે અને પ્રતાપ નામવાળાને કોઇ જાણતું એ નથી ચતુર નામ હોય તે ચાડી કરે ને નામ નામવાળો દેડકાથી બીએ છે પરમેશ્વરની જો મેહેરબાની હોય, તો નામનું પાણી કોઇકજ રાખે છે,

---

(પૃષ્ઠ ૧૯૯ મો) કવિતા ૧૮ મી—આબુનું વર્ણન.

(૧) છેટેથી (આબુપર્વત) જોતાં મનને સારો ગમ્યો જેમ આકાશમાં વરસાદ ચઢી [illegible]

દેખાય છે એવો પર્વતનો મજા આબુ આજ દીઠો.

(૨) શોભિતી પુનમની સાંજની વખતે સૂર્ય ને ચંદ્ર જાણે ઘંટ બન્યા હોયની! એવો દેવના હાથી જેવો શોભી રહ્યો છે એવો પર્વતનો.

(૩) કોઇ દિવસ ઉપર જઇને આંખ ઉઘાડી; જુઓ તો ઝાઝા ઝાડના જથ્થાવાળી ઝાડી ઝુકી રહી છે, અને મોટા સ્વાદ વાળો મીઠો મેવો ત્યાં મળે છે. એવો પર્વતનો.

(૪) ત્યાં વાઘ, વાંદરાં, સિંહ, ને હરણ રહે છે. અને ચોખ્ખા પાણીનાં ઝરણુ હમેશાં ઝર્યાં કરે છે. વળી ત્યાં ઠંડો ને સારી ગંધવાળો પવન વાય છે. એવો પર્વતનો.

(૫) ત્યાં સારા ફુલની ફુલવાડી ખીલી રહી છે. અને તેની આગળ કુવા, વાવ અને કુંડ સારા શોભે છે. વળી મોટા દેરાંમાં દેવનું રહેઠાણ છે. એવો પર્વતનો.

(૬) ત્યાં બંગલા અને બજારો થઇ. અને સારા વેપારી ત્યાં વેપાર કરે છે. વળી જેને જેવો માલ લેવો હોય, તેવો મળે છે. એવો પર્વતનો.

(૭) ત્યા તેર ગાઉના ઘુમટવાળા તળાવમાં અગિઆર ગામના લોકો પાણી પીવા આવે છે. જ્યાં જેઠ મહિનામાં પણ પરસેવો દેખાતો નથી. એવો પર્વતનો.

(૮) અષાડ મહિને છેટેનાં વાદળાં પાસે આવે છે. અને જતાંવેત જોવાની મજા બતાવે છે. તે વખતે તમે વાદળાંને, ધુણીનો ધુગાડો ધારશો. એવો પર્વતનો.

(૯) ત્યાં જૈન અને હિંદુના જુનાં ઠેકાણાં છે, અને તેમાં ઘણી જાણીતી અંબુદા દેવી છે. આ બધી વાત જાણવા માટે ક્હી છે. આ સારા છંદ દલપતરામ કવિએ બનાવ્યા છે.